Socialutskottets betänkande 1987/88:17

om anslag till socialt behandlingsarbete m.m. (prop. 1987/88:100, bil. 7)

SoU
1987/88:17

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens i proposition 1987/88:100, bil. 7 (socialdepartementet) framlagda förslag för budgetåret 1988/89 under avsnitt H. Socialt behandlingsarbete, alkohol-och narkotikapolitik samt avsnitt I. Internationell samverkan. I anslutning till avsnitt H. Socialt behandlingsarbete, alkohol-och narkotikapolitik behandlas ett antal motionsyrkanden.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisningar.

Med anledning av två motioner (fp) anför utskottet att tillgängligheten av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat nu måste begränsas. Detta kan främst ske genom en skärpning av bestämmelserna för försäljning. Vidare bör olika ersättningsmedel med mindre risk för missbruk där så är möjligt ersätta nuvarande preparat, främst T-röd. Vad utskottet anfört föreslås riksdagen ge regeringen till känna.

Övriga motionsyrkanden avstyrks.

Mot utskottets ställningstaganden beträffande särskilda informationskampanjer mot droger reserverar sig utskottets m-, fp- och c-ledamöter. Samma ledamöter reserverar sig vidare mot utskottets beslut i fråga om stöd till Familjehemmens riksförbund, insatser för tidig upptäckt av alkoholproblem och insatser mot kvinnors missbruk. Utskottets m- och c-ledamöter reserverar sig beträffande det alkohol- och narkotikapolitiska rådet och drogfria ungdomsmiljöer. M-ledamöterna reserverar sig vidare beträffande information om alkoholens skadeverkningar, en attitydförändring till alkohol, en undersökning av ungdomars alkoholvanor, samordning för bekämpande av missbruk och stöd till nya vårdmetoder för missbrukare. Slutligen reserverar sig utskottets vpk-ledamot beträffande ett socialt stödprojekt bland invandrarungdom och en utredning om narkotikabegreppet.

FEMTE HUVUDTITELN

Proposition 1987/88:100 bil. 7

Regeringen har under punkterna H 1 – H 4 (s. 140–147) föreslagit att riksdagen för budgetåret 1988/89 anvisar

(H 1) till Upplysning och information på drogområdet m.m. ett reservationsanslag av 7 513 000 kr.,

(H 2) till Bidrag till missbrukarvård m.m. ett förslagsanslag av 810 000 000 kr.,

1 *Riksdagen 1987/88. 12 saml. Nr 17*

(H 3) till Bidrag till organisationer ett reservationsanslag av 49 534 000 kr.,

(H 4) till Utvecklings- och försöksverksamhet ett reservationsanslag av 29 369 000 kr.

Regeringen har under punkterna I 1 och I 2 (s. 149–150) föreslagit att riksdagen för budgetåret 1988/89 anvisar

(I 1) till Bidrag till världshälsoorganisationen samt internationellt socialpolitiskt samarbete m.m. ett förslagsanslag av 27 498 000 kr.,

(I 2) till Vissa internationella kongresser i Sverige ett reservationsanslag av 1 010 000 kr.

Motioner

1987/88:So205 av Karin Israelsson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att förebygga spelberoende.

1987/88:So213 av Margareta Andrén och Olle Grahn (fp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär att forskningen stimuleras till att få fram ofarliga tillsatser som gör teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat odrickbara,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag i syfte att stimulera ansvariga myndigheter och organisationer att driva återkommande informationskampanjer för att minska missbruk av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat.

1987/88:So214 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att starta ett socialt stödprojekt bland invandrarungdomar i enlighet med motionens förslag.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:Sf508.

1987/88:So220 av Karin Israelsson m.fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att komma till rätta med kvinnors alkoholmissbruk,

5. att riksdagen hos regeringen begär intensivare insatser för att förebygga drogmissbruk i olika åldersgrupper.

1987/88:So223 av Ingemar Eliasson och Kenth Skårvik (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att föreningen Familjehemmens riksförbund bör kunna beviljas statligt stöd för sin verksamhet från anslaget H 3. Bidrag till organisationer,

2. att riksdagen till Bidrag till organisationer för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 50 256 000 kr.

1987/88:So224 av Sigge Godin och Margareta Andrén (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en kampanj enligt den modell som anges i motionen.

1987/88:So227 av Sylvia Pettersson m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om omfördelning av medel till förmån för utveckling av socialtjänstens medverkan i samhällsplaneringen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av utbildning av personal och politiker.

1987/88:So229 av Margó Ingvardsson och Inga Lantz (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en utredning om narkotikabegreppet i enlighet med vad i motionen anförts.

1987/88:So231 av Marita Bengtsson (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statsbidragens användning för missbruksvård.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheten till större upptagningsområden till hem för särskild vård av unga.

1987/88:So233 av Sten Svensson och Björn Körlof (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lokal och regional samordning av resurser för bekämpande av narkotikamissbruket.

1987/88:So237 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att få den tekniska spriten oanvändbar som berusningsmedel,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en kampanj mot langning,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kvinnor och missbruk

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till olika vårdformer.

1987/88:So238 av Börje Stensson och Olle Grahn (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om information om alkoholens sociala och medicinska skador.

Motiveringen återfinns i motion Sk816.

1987/88:So243 av Nils Carlshamre m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1987/88:100, bilaga 7, anslaget H 3. Bidrag till organisationer, för budgetåret 1988/89 anvisar 64 534 000 kr., samt att den i förhållande till regeringens förslag med 15 000 000 kr. sålunda beslutade förhöjningen skall tillföras fördelningsposten "bidrag till organisationer som bedriver rehabiliteringsarbete".

1987/88:So249 av Alf Svensson (c) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om sådan ändring i lagstiftningen att nykterhetsnämnder blir obligatoriska i samtliga kommuner,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av satsningar på familjevården.

1987/88:So253 av Anneli Hulthén m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökade resurser till drogfria aktiviteter i föreningslivet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förbättrad samordning av insatserna gentemot ungdomar i riskzonen.

1987/88:So254 av Karin Israelsson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen framförts om AN-rådets uppdrag och resurser.

1987/88:So256 av Maj-Lis Lööw m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vård av kvinnliga missbrukare.

1987/88:So257 av Barbro Nilsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en egen anslagspost i budgeten för Föreningen Fruktdrycker.

1987/88:So260 av Alf Svensson (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vårdinsatser för narkotikamissbrukare.

Motiveringen återfinns i motion Ju619.

1987/88:So266 av andre vice talman Karl Erik Eriksson m.fl. (fp, c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om informationsåtgärder, forskning och insatser för tidig upptäckt av alkoholproblem (del av yrkandet).

1987/88:So273 av Elver Jonsson och Erling Bager (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till åtgärder för att förverkliga i motionen nämnda alkoholfria sektorer.

1987/88:So274 av Ingvar Eriksson (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om alkoholpolitiken,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om satsning på nya och bättre vårdmetoder inom missbrukarvården.

1987/88:So278 av Ingrid Sundberg m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen av regeringen begär en utredning om ungdomars alkoholmissbruk och förslag enligt vad i motionen anförts.

1987/88:So279 av Erik Holmkvist (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av en attitydförändring till alkohol i vårt land,

2. att riksdagen hos regeringen begär att länsstyrelserna tar initiativ till bildandet av länsvisa arbetsgrupper, där detta ej redan skett, med uppgift att inom resp. län öka informationen om alkohol och narkotika och dess verkningar samt i övrigt vidta åtgärder ämnade att komma till rätta med problemen främst bland barn och ungdom i enlighet med riktlinjerna i motionen.

Upplysning och information

Allmänt

I budgetpropositionen föreslås 7 513 000 kr. under anslaget H 1. Upplysning och information på drogområdet m.m.

För den informationsverksamhet om alkohol och andra droger som bedrivs av socialstyrelsens byrå för alkohol- och narkotikafrågor beräknas 1 269 000 kr. för budgetåret 1988/89. Statsbidraget till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) föreslås för nästa budgetår uppgå till 3 995 000 kr. Av detta belopp anges CAN böra disponera minst 950 000 kr. för att samlat följa drogutvecklingen och låta genomföra olika undersökningar m.m.

Riksdagen formulerade vid behandlingen av propositionen om alkoholpolitiken (prop. 1976/77:108) målsättningen för droginformationen i huvudsak enligt följande.

Informationen skall sätta in missbruksproblemen i deras sociala sammanhang och vidga medvetenheten om att människors sociala svårigheter måste mötas med öppenhet och vilja till solidariska insatser. Den skall också medverka till en sådan förändring i synen på dem som har skadats genom missbruket att deras delaktighet i den samhälleliga gemenskapen tryggas. Informationen bör understryka riskerna för skadeverkningar och betona vikten av helnykterhet under uppväxtåren, i trafiken och i arbetslivet. Informationen bör till stor del avse ungdomen men inte ensidigt inriktas på denna. Ansvaret för den övervägande delen av informationen skall vila på folkrörelserna, som bör ges resurser härför. Informationen bör även inriktas på att förändra och begränsa det traditionella bruket av alkohol.

Riksdagen antog 1985 en proposition (prop. 1984/85:19) om samordnad och intensifierad narkotikapolitik. Enligt de riktlinjer som där antogs för droginformationen skall de tidigare principerna fortfarande gälla. Folkrörelsernas viktiga roll underströks. Man framhöll även vikten av att droginformationen kommer in som ett reguljärt inslag inom många verksamhetsområden.

Det samlade ansvaret för droginformation lades på socialstyrelsen som skall bedriva drogupplysning och fördela statliga bidrag för information om droger.

I samband med ovan nämnda riksdagsbeslut avvecklades den till socialstyrelsen knutna a-nämnden. Dess roll som initiativtagare och talesman för folkrörelserna i drogfrågan har i stället lagts på *ett alkohol- och narkotikapolitiskt råd (AN-rådet)* med representanter för bl.a. folkrörelser och organisationer som i sin verksamhet arbetar med drogfrågor. Rådet är knutet till regeringen och skall skapa direktkontakter i olika drogpolitiska frågor mellan folkrörelserna och regeringen. Avsikten är att rådet skall vara ett forum för ömsesidig information om pågående och planerad verksamhet samt för diskussion om behov av åtgärder. I rådet skall också kunna tas upp olika förslag om t.ex. undersökningar av utvecklingen på drogområdet.

Regeringen beslutade hösten 1986 att en särskild beredningsgrupp skulle inrättas inom det alkohol- och narkotikapolitiska rådet för att utveckla opinionsbildningen mot alkohol och droger, och i samband därmed tillkallades en ny ordförande i rådet. I beredningsgruppen, som benämns *Beredningsgruppen för opinionsbildning mot alkohol och narkotika (BOMAN)*, ingår representanter för rådet samt ledamöter som har särskild insikt i ungdomars situation och kunskap om olika opinionsbildande insatsers betydelse för ungdomars beteende. Syftet med förändringarna är att intensifiera och utveckla de opinionsbildande insatserna och att effektivisera arbetet, bl.a. genom en ökad samverkan mellan olika myndigheter och organisationer. Regeringen har utfärdat särskilda riktlinjer enligt vilka insatserna skall ha sin utgångspunkt i ungdomarnas levnadsvillkor och värderingar. Beredningsgruppen skall också uppmärksamma olika vuxengrupper i sitt arbete, särskilt då vuxna i ungdomarnas närhet. Bland särskilda frågor som bör tas upp nämns det fortsatta arbetet med att skapa drogfria miljöer, kopplingen mellan våld och missbruk och den oregistrerade konsumtionen (av hembränt m.m.). Beredningsgruppen skall kontinuerligt redovisa sitt arbete i rådet och löpande lämna förslag till socialdepartementet om behovet av insatser.

Beredningsgruppen har tagit ett flertal initiativ för att öka medvetenheten hos ungdomen om alkoholens skadeverkningar. Inom ramen för gruppen arbetas nu med en bred och väl förankrad satsning för ungdom. Utöver viss annonsering och affischering planeras och genomförs aktiviteter tillsammans med i skolan verksamma organisationer, fackliga organisationer, idrotts- och nykterhetsrörelsen, ungdomsförbunden m.fl. organisationer. Man stödjer Rock SM-88 och har aktivt bidragit till att marknadsföra Non fighting generations disco-turné. Under sommaren genomfördes en omfattande videofestival med tema från ungdomars livssituation och drogfrågor. Arbetet inleddes med ett dagslångt möte mellan ungdomar och riksdagsledamöter omedelbart efter riksdagens öppnande i oktober 1987.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) kvarstår som ett organ för folkrörelserna med uppgift främst att förmedla basfakta på drogområdet, följa drogutvecklingen och sprida information om förändringarna.

Med anledning av socialstyrelsens uppdrag att utarbeta en långsiktig strategi för drogupplysningen har socialstyrelsen efter nära samråd med berörda myndigheter och organ utarbetat skriften *Strategi för droginformation* (Socialstyrelsen redovisar 1986:13). Strategin behandlar bl.a. mål och riktlinjer för droginformation, drogförebyggande aktiviteter, drogupplysning för olika målgrupper och folkrörelsernas insatser. I skriftens förord anförs bl.a. att en viktig uppgift för socialstyrelsen nu är att följa upp och bevaka att strategins intentioner förverkligas. Socialstyrelsen bör också enligt sin uppfattning om några år göra en utvärdering av de gjorda insatserna.

I *motion So238 Börje Stensson och Olle Grahn (fp)* hemställs om ökade resurser för information om alkoholbrukets sociala och medicinska skador. Motionärerna anför att den svenska alkoholpolitiken består av en kombination av prispolitik, restriktioner och information/påverkan. Alla delarna

behövs även i framtiden, men informationen är enligt motionärerna självfallet viktigast, eftersom den syftar till att göra det möjligt för varje människa att leva så att hon inte skadas.

I *motion So279 av Erik Holmkvist (m)* anförs att samhällets och människornas attityd till alkohol i dag är alltför positiv. Detta har redan medverkat till den situation vi lever i, och enligt motionären måste människornas attityd bli *emot* alkohol *(yrkande 1)*.

I *motion So274 av Ingvar Eriksson (m)* understryks vikten av att de åtgärder som beslutas på det alkoholpolitiska området uppfattas positivt av allmänheten. Motionären lyfter vidare fram behovet av information om alkoholens skadeverkningar. Dessutom understryks olika gruppers, t.ex. föräldraföreningar, idrottsklubbar samt kyrkor och samfund, viktiga uppgift i kampen mot droger och missbruk *(yrkande 1)*.

Likartade motionsyrkanden behandlades av utskottet senast i betänkandet SoU 1986/87:22 (s.7). Utskottet erinrade inledningsvis om att målsättningen för samhällets alkoholpolitik är som riksdagen många gånger uttalat att minska den totala, alltför höga alkoholkonsumtionen och att komma till rätta med alkoholmissbruket. Medlen att nå detta mål är en omfattande opinionsbildning, kontroll över försäljningen och serveringen av alkohol samt en aktiv prispolitik. Enligt målsättningen för informationen bör riskerna för skadeverkningar och vikten av helnykterhet under uppväxtåren, i trafiken och i arbetslivet betonas. Utskottet ville liksom tidigare understryka värdet av information och upplysning om alkoholens skadeverkningar. När det gällde attityden till alkohol ville utskottet erinra om att målsättningen för alkoholinformationen bl.a. innebär att informationen skall inriktas på att förändra och begränsa det traditionella bruket av alkohol.

Utskottet hänvisade vidare till betänkandet SoU 1985/86:17 (s.8–9) då utskottet uttalade följande.

Riksdagen har tidigare fastslagit att droginformationen skall vara mångfasetterad och att ansvaret för den övervägande delen av informationen skall vila på folkrörelserna. I propositionen om en samordnad och intensifierad narkotikapolitik betonades (som redan redovisats) att det är viktigt att informationen kommer in som ett reguljärt inslag inom många områden. Folkrörelserna har en central roll i droginformationen. Också i den narkotikapolitiska propositionen betonades organisationernas och folkrörelsernas stora betydelse för framgång i kampen mot drogmissbruk. Vad som anförs i motionen ligger väl i linje med vad riksdagen och regeringen redan uttalat om insatser mot drogmissbruk och om organisationernas och folkrörelsernas betydelse för arbete mot drogmissbruk. Utskottet vill slå fast nödvändigheten av en fortsatt opinionsbildande verksamhet.

Sammanfattningsvis gjorde utskottet i betänkandet SoU 1986/87:22 (s.8) följande bedömning.

Opinionsbildningen genom information och upplysning har givits stor betydelse i arbetet med att förebygga olika former av drogmissbruk. Socialstyrelsen har som ovan nämndes bl.a. utarbetat ett långsiktigt program för denna information, rapporten Strategi för droginformation. Som likaså nämndes ovan har det alkohol- och narkotikapolitiska rådet inrättat en

särskild arbetagrupp med uppgift att intensifiera och utveckla de opinionsbildande insatserna. Insatserna skall ha sin utgångspunkt särskilt i ungdomars levnadsvillkor och värderingar. De tidigare fastlagda grundstenarna för droginformationen, t.ex. folkrörelsernas stora ansvar och vikten av att informationen kommer in som ett reguljärt inslag inom många områden, ligger givetvis fast.

Utskottet anser mot bakgrund av det anförda att önskemålen i motionerna i allt väsentligt tillgodoses inom ramen för de målsättningar som finns. Det saknas därför anledning till uttalande av riksdagen i denna fråga.

I budgetpropositionen framhålls (s.138) att stor vikt läggs vid att genom förebyggande insatser motverka alla former av drogmissbruk och att opinionsbildning genom information och upplysning samt olika drogfria fritidsarrangemang därvid har stor betydelse. En viktig del i alkoholpolitiken är att det förebyggande arbete som bedrivs genom folkrörelser och föreningsliv stimuleras, sägs det i propositionen, och genom det till regeringen knutna AN-rådet äger en kontinuerlig dialog rum med organisationslivets representanter.

Enligt utskottets uppfattning ligger önskemålen i motionerna även i år inom ramen för de målsättningar för upplysning och information på drogområdet som finns. Utskottet, som vill understryka vikten av fortsatta opinionsbildande insatser mot alkohol anser därför inte erforderligt med något riksdagens initiativ. Motion So238 (fp) yrkande 1 avstyrks därför.

Utskottet avstyrker även motion So274 (m) yrkande 1 med hänvisning till det nu anförda.

Slutligen avstyrker utskottet även motion So279 (m) yrkande 1 då målsättningen för alkoholinformationen bl.a. innebär att informationen skall inriktas på att begränsa det traditionella bruket av alkohol.

Det alkohol- och narkotikapolitiska rådet

I *motion So254 av Karin Israelsson (c)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om AN-rådets uppdrag och resurser. Motionären anför att alkoholfrågan brukar betecknas som vår största sociala olösta fråga och att skadeverkningarna ger besked om att denna beteckning är korrekt. Motionären ifrågasätter om regeringen rätt uppfattat riksdagens intentioner då det väsentliga arbetet att bekämpa alkoholmissbruket lagts på den s.k. Bomangruppens kampanjkansli och då detta kansli endast inriktar sitt arbete på information till ungdom. Enligt motionärens uppfattning måste AN-rådets uppgifter noggrant beskrivas av regeringen och en uppdelning mellan rådets insatser och socialdepartementets insatser ske. Vidare måste AN-rådet tillföras tillräckliga resurser dels för att upprätthålla ett kansli, dels för att kontinuerligt genomföra utvecklingsarbete.

Det alkohol-och narkotikapolitiska rådet inrättades som tidigare nämnts i samband med att den till socialstyrelsen knutna a-nämnden avvecklades. Utskottet behandlade rådets ställning hösten 1986 i sitt yttrande 1986/87:2 y om vissa alkoholpolitiska frågor och anförde då bl.a. följande.

Vid tillkomsten av det alkohol- och narkotikapolitiska rådet angavs att rådet skulle överta den s.k. a-nämndens roll som initiativtagare och talesman för

folkrörelserna (prop. 1984/85:19 bil. 2 s. 13–14). De upplysningar om rådets verksamhet som lämnats bl.a. vid den hearing utskottet anordnat i ärendet tyder emellertid på att rådets verksamhet hittills dominerats av informations- och meningsutbyte i drogfrågor, medan dess roll som initiativtagare på området varit mera oklar och inte manifesterat sig i form av några formliga förslag från rådets sida. Med anledning härav vill utskottet framhålla att det är synnerligen angeläget att det finns ett organ på drogområdet som på ett effektivt sätt följer händelseutvecklingen och snabbt kan föreslå regeringen lämpliga åtgärder. Detta är särskilt tydligt när nu alkoholkonsumtionen ånyo visar tendenser att stiga. Förslag till konkreta åtgärder för att vända denna utveckling måste snarast tas fram. Det krävs också ett vidgat samarbete med bl.a. den medicinska och sociala alkoholforskningen. Regeringen bör enligt utskottets mening överväga om det alkohol- och narkotikapolitiska rådet kan få den ledande och pådrivande roll som utskottet här har efterlyst. I annat fall bör andra organisationsformer övervägas för att effektivisera och samordna samhällets alkoholpolitik.

Hösten 1986 vidtog regeringen vissa förändringar inom AN-rådet, avsedda att förstärka rådets roll som initiativtagare och pådrivande kraft. Rådet gavs i och med detta en friare ställning gentemot regeringen. Rådets arbetsformer förändrades i samband härmed och gavs en mer aktiv inriktning så att rådet nu arbetar med bl.a.seminarier och hearings som följs upp av åtgärdsinriktade diskussioner och åtgärdsförslag. Sedan AN-rådet uppmärksammat tendenser till ökad alkoholkonsumtion bland ungdom inrättades som ovan (s. 6) nämnts inom rådet en särskild beredningsgrupp med uppgift att intensifiera och utveckla de opinionsbildande insatserna, Boman-gruppen.Insatserna skall ha sin utgångspunkt i ungdomars levnadsvillkor och värderingar och skall bl.a. ta sikte på att utveckla arbetet med att skapa drogfria miljöer. Bomangruppens arbete skall i första hand pågå under våren 1988, men enligt vad utskottet erfarit kommer arbetet att fortsätta även under kommande höst.

Utskottet berörde frågan om AN-rådets verksamhet även hösten 1987 i sitt yttrande SoU 1987/88:1 y och ansåg då att det var för tidigt att avgöra om AN-rådet i sin nya form kan få den ledande och pådrivande roll som krävs för en effektiv och samordnad alkoholpolitik.Utskottet underströk vikten av ett fortsatt intensifierat arbete på drogområdet samt utgick från att rådet tar de initiativ som krävs för att säkerställa en fortsatt minskning av totalkonsumtionen av alkohol.

Upplysning och information har som många gånger tidigare framhållits stor betydelse i ansträngningarna att minska alkoholkonsumtionen. AN-rådets uppgift som initiativtagare och talesman för folkrörelserna är härvid angelägen. Utskottet förutsätter därför att rådet tillförs de resurser som krävs för en effektivt bedriven verksamhet. Samtidigt finns skäl att erinra om att det när det gäller ledningen och samordningen av de opinionsbildande insatserna på drogområdet i första hand är en uppgift för socialstyrelsen som centralt ansvarig myndighet att bevaka utvecklingen och aktualisera behov av åtgärder. Med hänvisning till det anförda anser utskottet inte att riksdagen har anledning att ta något initiativ för att förändra rådets verksamhet eller organisation. Utskottet avstyrker därför motion So254 (c).

I *motion 224 av Sigge Godin och Margareta Andrén (fp)* anförs att regeringen bör ta initiativ till en kampanj för en bättre folkhälsa och för en minskad alkoholkonsumtion. En sådan kampanj bör bedrivas gemensamt mellan staten, Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet.

I *motion So237 av Bengt Westerberg m.fl. (fp)* hemställs att en kampanj mot langning bör återkomma inom en snar framtid *(yrkande 2)*. Motionärerna anför att den kampanj mot langning av alkohol till ungdom som genomfördes 1981 hade två viktiga effekter: den fäste uppmärksamheten på att olovlig överlåtelse av alkohol till ungdom förekommer i betydande omfattning, och den bidrog till att förstärka opinionen mot sådan överlåtelse.

I *motion So266 av andre vice talman Karl Erik Eriksson m.fl. (fp, c)* yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om informationsåtgärder *(yrkandet delvis)*. Motionärerna anför att en offensiv alkoholpolitik kräver informationsinsatser som vänder sig till ungdom, kvinnor och till arbetslivet. Motionärerna förordar en kampanj som vänder sig till de unga kvinnorna och särskilda insatser till de anställda i arbetslivet. Det är i det sammanhanget enligt motionärerna väsentligt att projekten får en sådan utformning att mångfalden garanteras och att verksamheten kan utvärderas.

I *motion So273 av Elver Jonsson och Erling Bager (fp)* hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till åtgärder för att förverkliga i motionen nämnda alkoholfria sektorer. I motionen anges fem alkoholfria "öar", nämligen trafiken, arbetslivet, ungdomsåren, blivande mödrar och alkoholister. Regeringen bör enligt motionärerna hävda en sådan alkoholfrihet genom särskilt insatt information, kampanjer m.m.

Riksdagen har tidigare behandlat frågan om särskilda informationskampanjer mot droger. När det gäller brett upplagda kampanjer mot drogmissbruk har utskottet tidigare anslutit sig till uppfattningen att intensiva riksomfattande informationsinsatser bör vara avgränsade i tiden, bl.a. för att undvika att en mättnadseffekt uppkommer och att intresset mattas av (se t.ex. SoU 1982/83:26 s. 19). Utskottet har vidare framhållit att droginformationen framför allt borde komma in som ett led i olika reguljära verksamheter, bl.a. i skolundervisningen (se SoU 1984/85:8 s. 6). Detta innebar dock inte att utskottet ställde sig avvisande till tanken att det med vissa mellanrum kan vara lämpligt med en större central kampanj mot drogmissbruk.

Vid sin behandling av frågan i betänkandet SoU 1986/87:22 yttrade utskottet att det ansåg det i och för sig angeläget med förstärkt opinionsbildning mot langning och ökad medvetenhet om farorna med alkoholkonsumtion framför allt i ungdomsåren. Utskottet yttrade vidare (s.9).

Det alkohol- och narkotikapolitiska rådet skall emellertid som nämnts ovan (s. 5) intensifiera opinionsbildningen mot alkohol och droger. En kampanj mot langning bör i första hand behandlas av rådet vid planläggningen av olika informationsinsatser på drogområdet. Utskottet ser gärna att en ny sådan kampanj åter kommer till stånd men är inte berett att förorda något

riksdagens initiativ med anledning av motion So215 (fp) yrkande 2, som alltså avstyrks.

När det gäller en kampanj med huvudsakligt syfte att allmänt dra uppmärksamheten till alkoholfrågorna och förstärka opinionsbildningen på området vill utskottet erinra om att utskottet i yttrandet SoU 1986/87:2 y (s. 30) uttalat att det är angeläget att en sådan kampanj snarast kommer till stånd. Med hänvisning härtill och till det inom det alkohol- och narkotikapolitiska rådet inledda arbetet anser utskottet motion So272 (fp) tillgodosedd. Motionen avstyrks således.

Frågan om alkoholfria "öar" behandlades av utskottet i betänkandet SoU 1985/86:17 då utskottet bl.a. uttalade följande (s.8).

De av motionärerna angivna sektorerna stämmer väl överens med den målsättning för droginformationen som riksdagen har antagit. Som redovisats ovan bör informationen bl.a. betona vikten av helnykterhet under uppväxtåret, i trafiken och i arbetslivet. Beträffande alkoholfrihet för blivande mödrar instämmer utskottet i att särskild uppmärksamhet måste ägnas åt de faror som alkoholkonsumtion under graviditet kan medföra. Utskottet har flera gånger uppmärksammat problemet med missbruk under graviditet, senast i betänkandet SoU 1984/85:14 (s. 15). Utskottet delar också uppfattningen att alkoholskadade är i särskilt behov av tillgång till alkoholfria miljöer. Det är angeläget med fortsatt förebyggande arbete inom dessa områden.

Utskottet vidhåller sin ovan redovisade inställning i frågan om särskilda informationskampanjer mot droger. Som redovisats ovan pågår för närvarande en kampanj mot droger riktad speciellt till ungdom. Som utskottet anförde förra året ser utskottet gärna en ny kampanj bl.a. mot langning. Det bör emellertid ankomma på det alkohol-och narkotikapolitiska rådet att bedöma om den pågående kampanjen omedelbart bör följas av ytterligare kampanjinsatser och vilken inriktning en sådan kampanj i så fall skall ha. Utskottet avstyrker därför motionerna So224 (fp) och So237 (fp) yrkande 2.

AN-rådet har vidare enligt vad utskottet inhämtat hållit seminarier såväl om missbrukets konsekvenser för familjer och barn som om arbetsliv och alkohol. I sammanhanget finns även skäl att erinra om att det i budgetpropositionen beräknas 3,7 milj. kr. för insatser inom området Alkohol och arbetsliv. Vidare föreslås ett höjt organisationsstöd till nykterhetsorganisationerna. Med hänvisning härtill och till vad utskottet ovan anfört om kampanjer avstyrker utskottet även motion So266 (fp. c) såvitt nu är i fråga.

Ovan nämnda synpunkter gör sig gällande även då det gäller begäran om en kampanj för de alkoholfria "öarna". Sektorerna stämmer som utskottet tidigare anfört väl överens med den målsättning för droginformation som riksdagen antagit. Beträffande alkoholfrihet för blivande mödrar vill utskottet också hänvisa till sina uttalanden i avsnittet Kvinnors missbruk i detta betänkande. Mot bakgrund av det anförda avstyrks även motion So273 (fp).

Medelsanvisningen

Utskottet har ingen erinran mot den i propositionen föreslagna medelsanvisningen till upplysning och information på drogområdet m.m.

I *motion So253 av Anneli Hulthén m.fl. (s)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökade resurser till drogfria aktiviteter i föreningslivet (*yrkande 1*). Motionärerna anför att det viktigaste medlet i kampen mot alkohol- och narkotikamissbruk är ett förebyggande arbete bland ungdomsgrupper som förhindrar att fler blir missbrukare. En betydande del av detta arbete görs enligt motionärerna av föreningsliv och ungdomsorganisationer, och för att dessa skall kunna erbjuda alternativ till den kommersiella ungdomskulturen och genomföra bra aktiviteter i drogfria miljöer för ungdom bör de ges ökade resurser.

I *motion So220 av Karin Israelsson m.fl. (c)* hemställs att riksdagen hos regeringen begär intensivare insatser för att förebygga drogmissbruk i olika åldersgrupper (*yrkande 5*). Motionärerna trycker på det allmänpreventiva värde som ligger i att skapa drogfria ungdomsmiljöer där även föräldrarna kan engagera sig. Motionärerna framhåller vidare betydelsen av intensiva informationsinsatser för att förhindra att en ny missbruksvåg med Crack och kokain slår ut nya grupper. De frivilliga organisationernas betydelse framhålls slutligen.

I *motion So278 av Ingrid Sundberg m.fl. (m)* begärs en utredning om ungdomars alkoholmissbruk och förslag enligt vad i motionen anförts. Motionärerna anför att alkoholmissbruket börjar i allt lägre åldrar och bland ungdom som inte påverkas av ungdomsföreningarnas droginformation. Enligt motionärerna behövs för denna grupp kraftfulla åtgärder mot langning och rigorös kontroll vid "disco" och andra nöjestillställningar. Enligt motionärerna måste en genomgripande undersökning göras om ungdomens alkoholvanor, och förslag läggas fram i syfte att motverka det tilltagande alkoholmissbruket bland ungdomar och åstadkomma sundare ungdomsmiljöer.

En sammanfattning av insatserna mot drogmissbruk bland ungdom görs i jordbruksdepartementets bilaga till årets budgetproposition. Där framhålls inledningsvis (s. 103) att de främsta insatserna mot olika former av drogmissbruk sker i det dagliga livet människor emellan, i föreningar och genom övriga sociala kontakter. De viktiga insatser som görs av ungdomsorganisationerna understryks, och föredragande statsrådet anför i detta sammanhang att det är angeläget att verksamheten inriktas på droginformation, social kontaktverksamhet och bättre kamratstödjande verksamhet. Vidare erinras om Boman-gruppens uppgifter som bl.a. är att skapa drogfria ungdomsmiljöer.

Medel till drogförebyggande projekt fördelas av socialstyrelsen till främst riksorganisationer och till kommuner som i samverkan med organisationslivet genomför lokala projekt. I budgetpropositionen (s. 145) anförs att drogförebyggande insatser som riktar sig till ungdomar är av särskild vikt, och för kommande budgetår föreslås under anslaget Bidrag till organisationer 8,1 milj. kr. för bidrag till sådant projektarbete. Vidare fördelar statens ungdomsråd statsbidrag för drogförebyggande insatser genom ungdomsorganisationerna, och för detta ändamål beräknas 4,7 milj. kr.

Medel för utvecklingsarbete bland barn och ungdomar lämnas också från allmänna arvsfonden. När det gäller antidrogområdet har sammanlagt 12 milj. kr. avsatts för att utveckla formerna för tidiga insatser mot drogmissbruk bland ungdomar. En särskild arbetsgrupp för tidiga insatser mot missbruk bland ungdom, den s.k. Timu-gruppen, leder arbetet. Gruppen har bl.a. gett ut skriften Röster om arbete bland ungdomar där ungdomsledare redovisat sina erfarenheter. Inom gruppen pågår nu en dokumentation av projektverksamheten.

I utskottets yttrande SoU 1986/87:2 y uttalade utskottet bl.a. att hemmen och föräldrarna har ett grundläggande ansvar att medvetandegöra barn och ungdomar om alkoholens skadeverkningar. Utskottet erinrade vidare om riksdagens ofta uttalade stöd för alternativ nöjesverksamhet i alkoholfri miljö (se bl.a. SoU 1984/85:14 s. 6).

Enligt utskottets bedömning ligger såväl riksdagens som regeringens tidigare uttalanden i denna fråga väl i linje med motionärernas önskemål om drogfria ungdomsmiljöer och om stöd till föreningsliv och ungdomsorganisationer för drogförebyggande arbete. Ett riksdagsinitiativ får därför anses obehövligt. Utskottet avstyrker således motion So253 (s) yrkande 1, motion So220 (c) yrkande 5 samt motion So278 (m) i motsvarande del.

För att belysa skolungdomens alkohol-, narkotika-, tobaks- och sniffningsvanor har skolöverstyrelsen sedan början av 1970-talet låtit genomföra enkätundersökningar bland elever i årskurserna 6 och 9. Undersökningarna har gjorts på riksrepresentativa urval och genomförts årligen från 1971 till 1982 av i första hand sociologiska institutionen vid Stockholms universitet. Under åren 1983 till 1985 hade statistiska centralbyrån (SCB) det praktiska ansvaret för genomförandet. Från och med 1986 års studie har CAN ansvaret för skolundersökningarna. Från början av 1970-talet sker vidare enkätundersökningar om alkohol- och narkotikavanor i samband med mönstringen inför värnplikten.

CAN redovisar slutligen genom sitt regionala rapporteringssystem kontinuerligt förändringar i vanor och tillgång på droger i hela landet.

Utskottet konstaterar att ungdomars alkoholvanor undersöks bl.a. genom de s.k. skolungdomsundersökningarna och vid mönstringen inför värnplikten. Något behov av ytterligare undersökningar har enligt utskottets mening inte framkommit. Utskottet avstyrker därför motion So278 (m) även såvitt nu är i fråga.

I *motion So253 av Anneli Hulthén m.fl. (s)* begärs ett tillkännagivande av vad i motionen anförts om förbättrad samordning av insatserna gentemot ungdomar i riskzonen. Motionärerna framhåller att det i varje kommun borde finnas grupper av operativa socialarbetare vars insatser koncentreras till helger och kvällar bland ungdomar som vistas i olämpliga ungdomsmiljöer. Ansvaret bör enligt motionärerna i stor utsträckning ligga på socialtjänsten samtidigt som det är nödvändigt att arbetet bedrivs tillsammans med polis och företrädare för skol- och fritidsförvaltningar (*yrkande 2*).

I socialstyrelsens Strategi för droginformation anförs (s. 13–14) att det är nödvändigt med samverkan på alla nivåer för att den drogförebyggande verksamheten skall bli effektiv. I strategin upplyses vidare om att på

länsplanet har särskilda samverksansgruper för den drogförebyggande verksamheten bildats. Detta har framför allt skett genom den konferensverksamhet som CAN och socialstyrelsen genomfört. Enligt socialstyrelsens planer skall konferenser i syfte att stimulera samarbetet och fortbilda deltagarna i fortsättningen bedrivas med cirka två års mellanrum. I kommunerna kan enligt strategin effektiva samverkansgrupper mellan socialtjänst, skola, fritidsverksamhet, kultur och polis underlätta det drogpolitiska arbetet.

Enligt cirkuläret (1970:513 ändrat senast 1981:1228) till socialstyrelsen, skolöverstyrelsen rikspolisstyrelsen, samtliga länsstyrelser, polismyndigheter, länsskolnämnder, socialnämnder och skolstyrelser om intensifierat samarbete mellan socialnämnd, skola och polis, bör sådana samverkansgrupper finnas i alla kommuner.

Med anledning av de oroligheter som kom till uttryck midsommarhelgen 1986 lämnade regeringen ett uppdrag till socialstyrelsen angående förebyggande insatser inom socialtjänsten. Socialstyrelsen har i samband med redovisningen av utredningsuppdraget bl.a. framhållit behovet av intensifierad upplysning om alkohol samt av förbättrade vård- och behandlingsmöjligheter för ungdomar inom den s.k. högriskgruppen, dvs. ungdomar med många samverkande problem (PM 164/87 Om sociala problem, ordningsproblem och brottslighet i samband med helger och andra allmänna festdagar).

Parallellt med uppdraget till socialstyrelsen uppdrog regeringen till rikspolisstyrelsen att se över polisens verksamhet vid större helger och allmänna festdagar. I uppdraget angavs bl.a. en rad olika faktorer som rikspolisstyrelsen borde belysa, t.ex. brottslighetens omfattning och struktur, förändringar av ordningsläget, våldsbrottslighetens karaktär, polismyndigheternas samverkan, polisens samarbetsmetoder, rättsreglerna för polisens ingripanden samt behovet av utrustning m.m. Rikspolisstyrelsen redovisade i januari 1987 en rad olika åtgärder för att förbättra förhållandena.

I beslut i april 1987 uttalade regeringen att de berörda myndigheterna fortsättningsvis skulle arbeta efter de förslag de själva redovisat. De skulle vidare se över hur samverkansformerna mellan lokala och regionala myndigheter kan utvecklas. Socialstyrelsen har redovisat uppdraget till regeringen i januari 1988, och rapporten kommer inom kort att publiceras i socialstyrelsens PM-serie.

Samtidigt uppdrogs åt brottsförebyggande rådet att närmare utreda brottslighetens omfattning och struktur och att följa upp myndigheternas verksamhet för att förebygga och beivra ordningsstörningar och brottslighet vid de ifrågavarande tillfällena.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är viktigt att socialarbetare och andra vuxna finns bland ungdomarna i deras egna miljöer. Utskottet vill dessutom framhålla att föräldrarna givetvis är de som har största ansvaret för sina barn och ungdomar även under fritiden. Som redovisats ovan har regeringen vidtagit åtgärder för att samverkan mellan olika berörda myndigheter skall förbättras och för att särskilda insatser görs under helger och andra större festdagar. Det åligger kommunernas socialtjänst att tillse att arbetet bedrivs på ett sådant sätt att olämpliga ungdomsmiljöer kan

undvikas. Utskottet avstyrker mot bakgrund av det anförda motion So253 (s) yrkande 2.

Samordning av insatser

Frågor om samordning av insatser mot missbruk behandlades senast i utskottets betänkande SoU 1986/87:22 s.14–17. Därvid redogjordes bl.a. för de riktlinjer som fastlades genom propositionen (1984/85:19) om en samordnad och intensifierad narkotikapolitik. För en fullständig bakgrund hänvisas till detta betänkande.

Utskottet har nu att behandla tre motioner (m och c) som rör frågor om samordning av insatser. Likalydande motioner behandlades senast utförligt av utskottet i det ovan nämnda betänkandet.

I *motion So233 av Sten Svensson och Björn Körlof (m)* hemställs om tillkännagivande av vad som i motionen anförts om en lokal och regional samordning av resurser för bekämpande av narkotikamissbruket. Motionärerna förordar att man tillskapar samordnande organ, lokalt, regionalt och centralt, för ledning av förebyggande verksamhet och bekämpande av narkotikabruk och narkotikabrottslighet. I varje kommun skall bildas grupper som kontinuerligt följer narkotikafrågan. Förutom polis och sociala myndigheter bör det enligt motionärerna finns representanter för Hem och skola, elevföreningar och så många aktiva ungdoms- och idrottsföreningar som möjligt. På länsplanet bör motsvarande organisationer samordna insatserna för narkotikabekämpning så att inga ärenden "faller mellan stolarna" på grund av traditionella myndighetsgränser.

I *motion So279 av Erik Holmkvist (m)* hemställs att riksdagen hos regeringen begär att länsstyrelserna tar initiativ till bildandet av länsvisa arbetsgrupper med uppgift att inom resp. län öka informationen om alkohol och narkotika och dess verkningar samt i övrigt vidta åtgärder ämnade att komma till rätta med problemen främst bland barn och ungdom i enlighet med riktlinjerna i motionen *(yrkande 2)*.

Utskottet konstaterade sammanfattningsvis i betänkandet SoU 1986/87:22 att önskemålen i de motioner som motsvarade nu aktuella So233 (m) och So279 (m) i stort följer de linjer som angavs i propositionen om en samordnad och intensifierad narkotikapolitik och som riksdagen ställt sig bakom. Initiativ har tagits för att förbättra samverkan på olika nivåer. Utskottet underströk att det på det lokala planet är socialtjänsten som har ansvaret för att en samverkan mellan berörda institutioner verkligen kommer till stånd. Utskottet ville däremot inte ange någon speciell organisatorisk lösning för samverkan utan ansåg det viktigt att formerna för samverkan blir beroende av olika lokala förutsättningar, som t.ex. kommunernas storlek och typ samt arten av de problem som är i fråga.

Utskottet avstyrkte därför bifall till då behandlade motioner.

Utskottet vill med anledning av de nu aktuella motionerna också erinra om vad som ovan (s. 13–14) redovisats om samordning av åtgärder för ungdomar i riskzonen och för att motverka uppkomsten av olämpliga ungdomsmiljöer. Utskottet vidhåller sin inställning att det inte finns skäl för något riksdagsinitiativ i frågan och avstyrker motionerna So233 (m) och So279 (m) yrkande 2.

I *motion So249 av Alf Svensson (c)* hemställs att riksdagen skall ge regeringen till känna att nykterhets-och narkotikanämnder bör införas i alla kommuner *(yrkande 1)*.

Utskottet behandlade likalydande motionsyrkanden i betänkandena SoU 1985/86:17 (s.24–25) och SoU 1986/87:22 (s.17). I det sistnämnda betänkandet erinrade utskottet inledningsvis om att utskottet i samband med proposition 1979/80:1 om socialtjänsten avstyrkt bl.a. en motion om möjlighet för kommunerna att inrätta särskilda nykterhetsnämnder vid sidan av socialnämnden (SoU 1979/80:44 s. 89 ff.). Därvid hade bl.a. uttalats att de individinriktade insatserna inom socialtjänsten skall bedömas och handläggas med utgångspunkt i helhetssynen och i ett samlat kommunalt ansvar gentemot den enskilde, medan det inte möter något hinder att anförtro viss allmänt förebyggande verksamhet på missbruksområdet åt annat kommunalt organ.

Utskottet anförde vidare att utformningen av den allmänt förebyggande verksamheten måste bestämmas av resp. kommun, varför utskottet inte kunde biträda ett förslag om att alla kommuner som ett obligatorium skall ha en viss typ av nämnd utöver vad nu gäller. Utskottet hänvisade vidare till de kommunala drogpolitiska handlingsprogram som finns och ansåg att sådana program i praktiken torde fylla syftet med motionsförslaget.

Utskottet vidhöll våren 1987 sin uppfattning att ytterligare obligtoriska nämnder inte borde införas. Utskottet ville emellertid understryka värdet av specialkunskaper hos såväl den personal som har att arbeta med viss förebyggande verksamhet som inom behandlingsverksamheten. Utskottet avstyrkte mot bakgrund av det anförda då behandlad motion.

Metodutvecklingen inom socialtjänsten kännetecknas för närvarande av två motsatta utvecklingslinjer (se om detta bl.a. socialberedningens betänkande Missbrukarna, Socialtjänsten, Tvånget, SOU 1987:22 s. 220–224). Den ena innebär en långtgående decentralisering och integrering av socialtjänsten. Den andra utvecklingslinjen innebär en strävan efter att hitta former för en specialisering av arbetet inom ramen för en integrerad socialtjänstorganisation. I ovan nämnda betänkande anförs (s. 222) bl.a. att mycket talar för att tendensen till "avspecialisering" inom socialtjänsten är en viktig bidragande orsak till att insatserna för de tunga missbrukarna kommit att kännetecknas av allvarliga brister.

En av socialtjänstlagens utgångspunkter är att helhetssynen skall vara vägledande för socialtjänstens arbete. Detta måste gälla även i fortsättningen. Utformningen av den allmänt förebyggande verksamheten måste vidare bestämmas av resp. kommun. Utskottet vidhåller sin uppfattning att ytterligare obligatoriska nämnder inte bör införas och avstyrker således motion So249 (c) yrkande 1.

Utskottet vill dock i sammanhanget framhålla följande. Den tidigare organisationen med nykterhetsnämnder och tjänstemän som specialiserat sig på arbete med alkoholister gjorde att särskilt kunskaper om arbetet med och behandlingen av tunga missbrukare samlades och kunde tas till vara på ett positivt sätt som nu inte alltid är fallet. En stor del av dessa kunskaper gick förlorade i samband med socialtjänstens omorganisation. Det är utskottet uppfattning att behovet av sådan kunskap och erfarenhet av nykterhetsvård

nu är stort på många håll. Det är därför angeläget att finna organisatoriska termer som garanterar tillgång till erforderlig specialistkompetens inom missbrukarvården. Detta måste beaktas i det fortsatta arbetet med att utveckla socialtjänsten.

Bidrag till organisationer

I budgetpropositionen föreslås 49 534 000 kr. under anslaget H 3. Bidrag till organisationer. Från anslaget utgår bidrag till sammanslutningar som ägnar sig åt rehabilitering av missbrukare m.m., bidrag till opinionsbildning inom drogområdet genom föreningslivet samt medel för organisationsstöd till nykterhetsorganisationer m.fl.

Till drogförebyggande verksamhet genom organisationslivet beräknas för nästa budgetår 11,8 milj. kr. varav 3,7 milj. kr. till arbetsmarknadens organisationer för insatser inom området Alkohol och arbetsliv. För bidrag till sammanslutningar av f.d. alkoholmissbrukare, till sammanslutningar för stöd och hjälp åt narkotikamissbrukare samt till organisationer som bedriver rehabiliteringsarbete föreslås socialstyrelsen få disponera sammanlagt 13,95 milj. kr. Vidare beräknas för organisationsstöd 14,9 milj. kr. till vissa nykterhetsorganisationer, 368 000 kr. till Nykterhetsrörelsens landsförbund och drygt 3 milj. kr. till KALV-organisationerna (Länkens kamratförbund, Alkoholproblematikers rikorganisation, Länkarnas riksförbund och Nykterhetsorganisationen Verdandi).

I *motion So223 av Ingemar Eliasson och Kenth Skårvik (fp)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att föreningen Familjehemmens riksförbund bör kunna beviljas statligt stöd för sin verksamhet från anslaget H 3. Bidrag till organisationer (*yrkande 1*) samt att riksdagen till Bidrag till organisationer för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 50 256 000 kr. (*yrkande 2*). Motionärerna anför bl.a. att Familjehemmens riksförbund har ca 1 500 medlemsfamiljer uppdelade i lokal- och länsavdelningar. Medlemmar är familjehem, stöd- och kontaktfamiljer, socialförvaltningar, socialsekreterare och andra intresserade. Organisationen har genomgått en omfattande utveckling de senaste åren, vilken varit möjlig på grund av projektmedel från socialstyrelsen och allmänna arvsfonden. Familjehemmens riksförbund vill bl.a. ge alla familjer som är eller vill bli familjehem en adekvat utbildning. Även om huvudansvaret för detta ligger på kommuner och landsting satsas det för litet. Motionärerna vill ha statliga stimulansinsatser för att få till stånd en kvalitativ utveckling av familjehemsvården.

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen behandlat yrkanden om stöd till Familjehemmens riksförbund. I betänkandet SoU 1983/84:20 s.33 konstaterade utskottet att organisationen inte är en sådan organisation som kan få bidrag ifrån ifrågavarande anslag enligt nuvarande bestämmelser, men hänvisade till att frågan om vissa andra bidrag var aktuell hos såväl socialstyrelsen som allmänna arvsfonden. I betänkandet SoU 1985/86:17 yttrade utskottet bl.a. följande (s. 12–13).

Det finns många ideella verksamheter där det görs värdefulla och nydanande insatser för det sociala arbetet. Det är viktigt att ta till vara sådant enskilt

initiativ och engagemang. Detta är dock i första hand en uppgift för den kommunala socialtjänsten. Särskilt gäller detta i fråga om sådan verksamhet som kommunen primärt bör svara för, vartill hör erforderlig information och utbildning för de familjehem man anlitar. Utskottet, som också vill erinra om att behovet av stöd till nykterhetsorganisationer m.fl. är oförändrat stort, kan inte förorda en sådan utvidgning av det nu aktuella anslaget. Däremot kan (som ovan framhållits) Familjehemmens riksförbund komma i fråga för bidrag för särskilda utvecklingsprojekt.

Utskottet konstaterade våren 1987 (SoU 1986/87:22 s.22) att Familjehemmens riksförbund har erhållit bidrag från anslaget för utvecklings-och försöksverksamhet (H 4) såväl för budgetåret 1985/86 som 1986/87. Enligt vad utskottet erfarit kommer stöd att utgå även för innevarande budgetår.

Enligt utskottets uppfattning finns ingen anledning till ändrat ställningstagande i frågan om stöd till Familjehemmens riksförbund från anslaget H 3. Utskottet avstyrker därför motion So223 (fp) yrkande 1. Som en följd av detta ställningstagande avstyrks även yrkande 2.

Utskottet återkommer i det följande till medelsberäkningen för anslaget H 3. Bidrag till organisationer.

I *motion So257 av Barbro Nilsson (s)* begärs ett tillkännagivande av vad i motionen anförts om behovet av en egen anslagspost i budgeten för Föreningen fruktdrycker. Föreningen får årliga anslag från anslaget H 3. Motionären anför att då föreningens behov av årligt stöd även i framtiden är obestridligt, detta bör markeras och värderas genom att Föreningen Fruktdrycker tilldelas ett eget underkonto till punkten 2 inom H 3.

Medel till drogförebyggande projekt fördelas av socialstyrelsen till främst riksorganisationer och till kommuner som i samverkan med organisationslivet genomför lokala projekt. Enligt vad utskottet inhämtat erhåller föreningen ca 300 000 kr. i organisationsstöd och dessutom stöd till olika projekt. Utskottet anser mot denna bakgrund inte att det finns skäl för något riksdagens initiativ och asvstyrker sålunda motion So257 (s).

I *motion So243 av Nils Carlshamre m.fl. (m)* hemställs att riksdagen vid behandlingen av prop. 1987/88:100 bil. 7, anslaget H 3. Bidrag till organisationer, för budgetåret 1988/89 anvisar 64 534 000 kr., samt att den i förhållande till regeringens förslag med 15 000 000 kr. sålunda beslutade förhöjningen skall tillföras fördelningsposten "bidrag till organisationer som bedriver rehabiliteringsarbete" (*yrkande 2*). Motionärerna anför bl.a. att ideell verksamhet utgör en viktig del i den totala kampen mot missbruket och att de alternativa vårdformerna och det engagemang som där kommer till uttryck bör stimuleras och uppvärderas.

I budgetpropositionen beräknas 2 895 000 kr. för bidrag till föreningar som bedriver rehabiliteringsarbete. Det är socialstyrelsen som fördelar bidragen. Vid fördelningen har socialstyrelsen prioriterat riksorganisationer, men anslag har också beviljats till lokala föreningar som bedriver särskilt angelägen eller nydanande verksamhet.

Utskottet behandlade ett likartat motionsyrkande i betänkandet SoU 1985/86:17 och instämde då i åsikten att den ideellt bedrivna verksamheten utgör en viktig del i kampen mot missbruk samt att det var känt för utskottet

att många organisationer bedriver ett samhällsnyttigt socialt rehabiliteringsarbete med goda resultat. Utskottet erinrade om att förutom de bidrag som utgår från förevarande anslag kan de särskilda medel för utvecklings- och försöksverksamhet som fördelas från anslaget H 4 unyttjas för utveckling av nya vård- och behandlingsmetoder för missbrukare. Kommunerna kan dessutom använda kommunbidragsdelen av statsbidraget till missbrukarvård till att köpa tjänster av enskilda organisationer. Utskottet konstaterade i övrigt att det inte fanns ekonomiskt utrymme för ytterligare ekonomiskt stöd till organisationer som bedriver rehabiliteringsarbete.

Utskottet gjorde våren 1987 samma bedömning och avstyrkte då aktuell motion.

Under 1970-och 1980-talen har den frivilliga institutionssektorn expanderat kraftigt, och det är framför allt den enskilt drivna vården som svarat för tillväxten. Närmare 75 % av behandlingshemsplatserna finns på hem som drivs av stiftelser eller enskilda.

Utskottet har inte ändrat sin uppfattning att den ideellt bedrivna verksamheten utgör en viktig del i kampen mot missbruk. Ökningen av platsantalet på behandlingshem och andra institutioner har också huvudsakligen skett genom att den enskilt drivna vården har expanderat. Detta har möjliggjorts genom det ekonomiska stöd till organisationerna som utgår samt genom att kommunerna köper platser på enskilda behandlingshem.

Utskottet gör bedömningen att det inte för närvarande finns utrymme för ytterligare stöd till organisationer som bedriver rehabiliteringsarbete. Utskottet tillstyrker alltså propositionens förslag till medelsanvisning och avstyrker motion So243 (m) yrkande 2.

Bidrag till missbrukarvård

I budgetpropositionen föreslås 810 milj. kr. under anslaget H 2. Bidrag till missbrukarvård m.m.

Från anslaget utgår bidrag till missbrukarvård i enlighet med den överenskommelse mellan staten och de båda kommunförbunden om ett nytt system för statsbidrag till missbrukarvården som riksdagen godkände 1985 (prop. 1984/85:151, SoU 26, rskr. 355). Det nya systemet trädde i kraft den 1 januari 1986. Överenskommelsen gäller t.o.m. år 1989.

Statsbidraget utgår i form av kommunbidrag, platsbidrag och omstruktureringsbidrag.

Kommunbidraget disponeras fritt av kommunerna för olika typer av insatser och till olika verksamheter, bl.a. sådana som drivs av organisationer, stiftelser eller annan huvudman med ideell inriktning. Kommunbidraget fördelas i huvudsak efter det genomsnittliga antalet vårddagar som varje kommun utnyttjat vid statsbidragsberättigade institutioner under åren 1983 och 1984. För att garantera tillgång till vissa institutioner som behövs för vården av de mest utsatta grupperna utgår vidare ett *platsbidrag* till vissa institutioner med ett bestämt belopp per plats. I huvudsak utgörs dessa institutioner av de f.d. statliga ungdomsvårdsskolorna och nykterhetsvårdsanstalterna.

Omstruktureringsbidrag kan utgå till huvudmän för dels sådana institutio-

ner som är statsbidragsberättigade enligt ovan, dels de f.d. erkända och enskilda nykterhetsvårdsanstalterna. Omstruktureringsbidrag utgår med ett fast engångsbelopp per avvecklad plats, om minst fem platser avvecklas vid institution som är berättigad till platsbidrag eller om minst en fjärdedel av antalet platser dock lägst 10 platser avvecklas vid en f.d. erkänd eller enskild nykterhetsvårdsanstalt.

Statsbidragen utbetalas av socialstyrelsen efter anmälan av statens förhandlingsnämnd.

Socialstyrelsen skall årligen efter samråd med Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet till socialdepartementet redovisa en sammanställning och analys av de förändringar som har skett inom missbrukarvården m.m. Slutsatserna av analyserna kommer att redovisas till regeringen under 1989.

Enligt vad utskottet inhämtat kommer vidare riksrevisionsverket inom kort att ges i uppdrag att analysera det nya statsbidragssystemets effekter. Analysen skall föreligga klar hösten 1988.

I *motion So231 av Marita Bengtsson (s)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts dels om statsbidragens användning för missbrukarvård *(yrkande 1)*, dels om möjligheten till större upptagningsområden till hem för särskild vård av unga *(yrkande 2)*. Motionären anför att enligt den inspektion som f.d. JO Tor Sverne utfört av vissa av de f.d. ungdomsvårdsskolorna i landet, har denna omsorgsform blivit sämre sedan landsting och kommuner tog över ansvaret från staten. Ett av skälen till detta torde enligt motionären vara att landstingen är för små som upptagningsområden och antalet ungdomar då inte räcker till specialinriktade institutioner. Ett annat kan enligt motionären vara att socialnämnderna 1986 för första gången fick disponera en del av de pengar som tidigare gick till vårdinstitutionerna. Detta kan i ett kärvt ekonomiskt läge ha inneburit att ekonomin fått styra mer än de behov som finns av kvalificerad vård. Det bör också, enligt motionären, prövas om inte en del av de statsbidrag som nu går till kommunerna för missbruksvård m.m. kan återföras till de särskilda vårdhemmen för unga.

I betänkandet Ds S 1987:3 Översyn av LVU uttalar utredaren Tor Sverne (s. 42–43) om den hittillsvarande tillämpningen av LVU bl.a. att det finns anledning att känna oro för att socialtjänsten till stor del övergett tonåringarna. Antalet platser på hemmen för särskild tillsyn (de tidigare ungdomsvårdsskolorna) har under de senaste åren minskat och på flera hem tar man enligt vad som upplysts inte emot ungdomar med de största problemen.

I socialberedningens betänkande SOU 1987:22 Missbrukarna, Socialtjänsten, Tvånget anförs beträffande utvecklingen inom institutionsvården för alkoholmissbrukare bl.a. följande (s.146–147).

Effekterna av de nya reglerna har blivit kraftiga. Under år 1986 erhöll huvudmännen omstruktureringsbidrag på närmare 20 milj. kr. för avveckling av vårdplatser inom missbrukarvården. Det innebar att drygt 300 vårdplatser försvann inom den offentliga drivna vården. Även år 1987 genomförs kraftiga förändringar. Omstruktureringsbidraget uppgår till knappt 15 milj. kr. och 219 vårdplatser kommer att avvecklas under året. Sammanlagt finns alltså beslut om avveckling av mer än 500 vårdplatser för vuxna missbrukare.

De platser som försvinner har tidigare i stor utsträckning utnyttjats av de mest utslagna missbrukarna. De nytillkomna behandlingshemmen vänder sig i större utsträckning till socialt mer integrerade missbrukare. Utvecklingen innebär därmed en risk att de mest utslagna missbrukarnas möjligheter att erhålla vård på behandlingshem krymper.

Socialberedningen anför vidare (s. 357) att den finner det uppenbart att en utbyggnad av § 18-hemmen inom LVM-vården måste komma till stånd för de delar av landet som saknar sådana resurser. Enligt beredningen kan det visserligen ifrågasättas om det – som förutsattes i den ursprungliga LVM-propositionen – finns underlag för en institution av detta slag i varje län. Det är enligt socialberedningens uppfattning möjligt att frågan i vissa delar av landet kan lösas genom regionala samverkansavtal omfattande två eller i något fall flera län.

Enligt utskottets mening talar mycket för att det nuvarande statsbidragssystemet har negativa effekter framför allt för vården av de mest utsatta ungdomarna. Detta är i så fall utomordentligt bekymmersamt. Utskottet anser att denna fråga måste följas med stor uppmärksamhet. Då en översyn av statsbidragssystemet pågår och nuvarande avtal löper ut 1989 finns emellertid inte nu skäl för något initiativ från riksdagens sida. Utskottet avstyrker med hänvisning till detta motion So231 (s).

I *motion So266 av andre vice talman Karl Erik Eriksson m.fl. (fp, c)* hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om insatser för tidig upptäckt av alkoholproblem. Motionärerna anför att en aktion för att på sikt förändra missbruksvården med inriktning på tidig upptäckt och tidiga insatser bör genomföras. Enligt motionärernas uppfattning bör en omstrukturering ske av bidraget till missbrukarvård så att resurserna överförs till tidiga insatser. Detta bör enligt motionärerna aktualiseras i samband med att ett nytt avtal upprättas om missbrukarvården 1990 och framåt.

Den viktigaste nyheten i de nuvarande reglerna för statsbidrag var att den största delen av statsbidraget numera utgår i form av kommunbidrag som de enskilda kommunerna fritt kan använda till olika insatser inom missbrukarvården. Syftet bakom denna ordning var att stimulera en utveckling av insatser i öppna former.

Utskottet har vid många tidigare tillfällen behandlat frågan om tidig upptäckt och behandling av alkoholproblem och därvid understrukit socialtjänstens ansvar för de verkligt tidiga insatserna.

Frågan om socialtjänstens förhållningssätt gentemot klienterna har behandlats i socialberedningens ovan (s. 38) nämnda betänkande. Beredningen säger då det gäller de övergripande utgångspunkterna för missbrukarvården bl.a. följande (s. 197–198).

När socialtjänsten fått kännedom om att någon har allvarliga missbruksproblem måste socialnämnden alltså söka upp den enskilde och försöka skapa motivation hos honom för insatser som kan hjälpa honom ifrån missbruket. Ett viktigt inslag i detta är att försöka skapa insikt och aktivt påverka klienten och dennes situation. Man måste göra klart för missbrukaren att hans missbruk inte är hans ensak. Enligt socialberedningens mening innebär den

enskildes rätt till vård och behandling för ett tungt missbruk samtidigt en skyldighet för socialnämnden att bedriva en aktivt uppsökande verksamhet för att tillförsäkra den enskilde denna rätt. - - - -

Det bör särskilt understrykas att socialtjänstens erbjudande förhållningssätt inte får leda till att unga missbrukare lämnas i fred med sitt missbruk. De yngre missbrukarna har i regel ännu inte fått några omfattande medicinska skador av missbruket men är på väg ut ur alla viktiga sociala sammanhang som utbildningsväsende, arbetsmarknad och normala mänskliga relationer. Om socialtjänsten intar en passivt erbjudande attityd mot dessa omotiverade unga missbrukare, riskerar deras sociala situation att bli helt förödd.

Socialtjänsten måste också lära sig att identifiera missbruket tidigt. Det innebär bl.a. att socialtjänsten bör bedriva ett aktivt uppsökande arbete. Det innebär också att socialarbetarna bör vara mer observanta på missbruksproblemen när en klient söker hjälp i något annat avseende, t.ex. ekonomiskt bistånd. Missbrukarens rätt till bistånd till sitt livsuppehälle utesluter vanligtvis inte att hans kontakt med socialtjänsten används i syfte att utreda om det är missruket som är orsaken till hans livssituation.

Regeringen har nyligen redovisat sina överväganden med anledning av socialberedningens förslag (prop. 1987/88:147 om tvångsvård av vuxna missbrukare m.m.). Som tidigare nämnts sker vidare en översyn av det nuvarande statsbidragssystemet för missbrukarvården. I avvaktan på resultatet härav anser utskottet inte att riksdagen nu bör ta något initiativ i enlighet med motionen. Utskottet avstyrker således motion So266 (fp. c) såvitt nu är i fråga.

Utskottet har inte något att erinra mot medelsberäkningen i propositionen såvitt avser anslaget H 2. Bidrag till missbrukarvård m.m.

Utvecklings-och försöksverksamhet

I budgetpropositionen föreslås under anslaget H 4. Utvecklings-och försöksverksamhet att riksdagen anvisar ett reservationsanslag av 29 369 000 kr. Anslaget används bl.a. för satsningar på utvecklings-och försöksverksamheter inom socialt arbete, bl.a inom missbrukarvården.

För innevarande budgetår disponerar socialstyrelsen 1,36 milj. kr. för bl.a. kurs- och konferensverksamhet inkl. utbildning och information för handläggare av alkoholärenden hos länsstyrelserna samt för personal inom kommunernas socialtjänst som arbetar med flyktingar eller zigenare. Styrelsen disponerar närmare 2,5 milj. kr. för utvecklingsprojekt med olika former av socialt arbete med zigenare samt 6,35 milj.kr. för bl.a. försöks- och utvecklingsprojekt avseende behandling och stöd till familjer i kris, barn och ungdomar som far illa samt nya vård- och behandlingsmetoder främst inom den öppna missbrukarvården.

Socialstyrelsen har fått i uppdrag att inom en ram av 5 milj.kr. föreslå regeringen utvecklingsprojekt inom narkomanvården. För stöd till utveckling och förändring av främst institutionsvården eller alternativ till denna disponeras 10 milj.kr.

Enligt bestämmelser som regeringen meddelar kan sammanlagt drygt 3,5 milj.kr. disponeras för utveckling av socialbyråernas arbete med familjer i kris, utveckling av metoder i det sociala arbetet inkl. planering av individ- och familjeomsorgen, samt projekt rörande läkemedelsmissbrukare.

I *motion So237 av Bengt Westerberg m.fl. (fp)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till olika vårdformer *(yrkande 6)*. Motionärerna anför bl.a. att det är angeläget att utveckla åtgärder som leder till tidig upptäckt av missbruksproblem, bl.a. genom att företagshälsovården och primärvården blir effektivare på att upptäcka och åtgärda. Motionärerna framhåller att den verksamhet som bedrivs av enskilda exempelvis som stöd- och kontaktfamiljer måste stödjas och uppmuntras samt vidare att ideellt bedriven missbrukarvård, t.ex. LP-stiftelsen, måste stödjas.

I *motion So260 av Alf Svensson (c)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vårdinsatser för narkotikamissbrukare *(yrkande 2)*. Förebyggande åtgärder är enligt motionären den viktigaste samhällsinsatsen för att komma till rätta med drogmissbruket. De ideella organisationernas möjligheter till hjälpinsatser skall enligt motionären stödjas av samhället. Vidare bör "småmarior" liknande Mariapolikliniken i Stockholm upprättas i bostadsområden där narkotikamissbruk förekommer i stor omfattning.

I *motion So274 av Ingvar Eriksson (m)* hemställs, slutligen, att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om satsning på nya och bättre vårdmetoder inom missbrukarvården *(yrkande 2)*. Motionären anför att då det gäller vård och rehabilitering av missbrukare måste nya lösningar prövas och en större bredd och mångfald skapas på vårdområdet. Motionären nämner särskilt Hazeldenmetoden och därmed närbesläktade metoder.

I *motion So249 av Alf Svensson (c)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av satsningar på familjevården *(yrkande 2)*. Motionären anför att samtliga familjemedlemmar måste delta i rehabiliteringsarbetet om den nödvändiga "sammanläkningen" skall kunna ske. Det är därför enligt motionärens uppfattning helt nödvändigt att familjevården för alkoholister byggs ut.

Hazelden-eller Minnesota-modellen karaktäriseras av förhållandevis korta, intensiva vårdprogram. Syftet med institutionsvården är att åstadkomma en kraftfull intervention i klientens liv i syfte att starta en process som sedan tänks fortsätta under lång tid i öppna former. Institutionstiden är till för att motivera missbrukaren att sluta med sitt missbruk. Programmen är intensiva och innehåller schemalagda aktiviteter under hela dagarna. Stor vikt läggs vid pedagogiska inslag om missbrukets dynamik och effekter. Det är vidare önskvärt att missbrukarens familj tar del i behandlingen.

Utskottet behandlade senast våren 1987 motioner om tidig hjälp vid missbruksproblem (SoU 1986/87:22 s.24–25) och anförde då bl.a. att det enligt utskottets mening är viktigt att ha en öppen attityd till nya impulser och synpunkter på det sociala behandlingsarbetet. Variation och mångfald är en tillgång inte bara i det drogpolitiska informationsarbetet utan även i utbudet av behandlingsmöjligheter. Utskottet framhöll anyo att det ideellt bedrivna arbetet spelar en viktig roll i missbrukarvården.

I budgetpropositionen (s.140) anförs att utvecklingen av metoder och nya arbetsformer m.m. inom missbrukarvården stimuleras på olika sätt.För utvecklingsarbete när det gäller nya eller förändrade former av institutionsvård eller alternativ till sådan vård beräknas för nästa budgetår 10 milj. kr. Vidare sägs att fortsatt stöd bör ges till utecklingsinsatser inom narkomanvården. Insatserna bör bl.a. inriktas på att utveckla dels metoder för socialt fält-och behandlingsarbete, dels former för samverkan mellan narkomanvård, andra myndigheter och frivilliga organisationer. För detta ändamål beräknas drygt 5 milj. kr. för kommande budgetår.

Enligt utskottets uppfattning tillgodoses motionärernas önskemål om stöd till utveckling av vårdmetoder för missbrukare i allt väsentligt genom regeringens prioriteringar på detta område. Utskottet anser det därför obehövligt med något riksdagens uttalande med anledning av motion So237 (fp) yrkande 6, som alltså avstyrks.

Utskottet avstyrker även motion So260 (c) yrkande 2 med hänvisning till det nu anförda.

Synpunkterna i motion So274 (m) ligger enligt utskottets mening väl i linje med utskottets tidigare uttalanden om variation och mångfald i utbudet av behandlingsmöjligheter. Utskottet avstyrker därför även denna motion såvitt nu är i fråga (yrkande 2).

Utskottet gör samma bedömning beträffande motion So249 (c) yrkande 2 vari förordas vårdmetoder där hela familjen engageras. Utskottet avstyrker därför även motion So249 (c) yrkande 2.

Socialtjänstens medverkan i samhällsplanering m.m.

I *motion So227 av Sylvia Pettersson m.fl. (s)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts dels om omfördelning av medel till förmån för utveckling av socialtjänstens medverkan i samhällsplaneringen *(yrkande 1)*, dels om behovet av utbildning av personal och politiker *(yrkande 2)*. Motionärerna anför bl.a. att SoL inte blivit det genombrott för socialtjänstens medverkan i samhällsplaneringen som många räknade med. Personalen bör enligt motionärerna ges möjligheter att utveckla sitt arbete genom att fördjupa sina kunskaper, utvärdera sin verksamhet och utveckla arbetsmetoder i överensstämmelse med såväl SoL som de lokalt uppsatta målen. Motionärerna pekar på att mer än 29 milj.kr. satsas på utvecklingsarbete bland barn och ungdom, missbrukarvård m.m. och anför att det inom ramen för detta anslag borde ges utrymme även för utveckling av socialtjänstens arbete i samhällsplaneringen. Vidare erinrar motionärerna om att nya politiskt förtroendevalda tillkommit efter det att SoL tillkom. Många av dessa torde enligt motionärerna ha behov av utbildning, bl.a. om socialtjänstens grundläggande synsätt och om vilket ansvar de enligt lagstiftningen har.

I 5 § socialtjänstlagen anges att socialtjänsten skall medverka i samhällsplaneringen och i samarbete med andra samhällsorgan, organisationer, föreningar och enskilda främja goda miljöer i kommunen.

Utskottet behandlade ett liknande motionyrkande (s) i sitt betänkande SoU 1986/87:30 s.24–25 och uttalade då sammanfattningsvis att utskottet

delade motionärernas uppfattning att det är av stor vikt att socialtjänsten ges en reell möjlighet att delta i samhällsplaneringen samt att såväl socialtjänstlagen som den nya plan-och bygglagen utgår från en sådan medverkan. Några åtgärder från riksdagen förordades inte.

Socialstyrelsen har för att delta i utvecklingsarbetet på området under 1987 utgivit en remissutgåva av allmänna råd om socialtjänsten i samhällsplaneringen.

Att medverka i samhällsplaneringen är en lagfäst uppgift för socialtjänsten. Det åligger kommunen att tillse att medel för verksamheten ställs till socialtjänstens förfogande. I den mån kommunen vill genomföra särskilda utvecklingsprojekt kan bidrag sökas från anslaget H 4. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet inte att yrkande 1 i motionen bör föranleda någon riksdagens åtgärd. Utskottet avtyrker alltså motion So227 (s) såvitt nu är i fråga.

Då det gäller frågan om utbildning av och information till personal och politiker vill utskottet erinra om att socialstyrelsen enligt sitt nyligen erhållna uppdrag om utvärdering av socialtjänstlagen bl.a. skall redovisa synpunkter vad gäller utbildning och handledning för såväl berörda personalkategorier som för förtroendevalda. Utskottet avstyrker med hänvisning härtill även yrkande 2 i motion So227 (s).

Ett socialt stödprojekt bland invandrarungdom

I *motion So214 av Lars Werner m.fl. (vpk)* hemställs att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att starta ett socialt stödprojekt bland invandrarungdom i enlighet med motionens förslag. Motionärerna anser att det krävs ett sammansatt åtgärdsprogram för att stötta de arbetslösa invandrarungdomar som är, eller håller på att bli, utslagna. I detta bör enligt motinärerna ingå ett socialt stödprojekt, som bör organiseras så att invandrare anställs för att arbeta inom sin egen nations- och språkgrupp. De invandrare som skall arbeta med verksamheten måste enligt motionärerna ges en grundlig utbildning för att finna sig väl till rätta bland svenska institutioner och andra vårdområden, inom utbildningssystemet och inom arbetsmarknadsväsendet. Detta är, framhåller motionärerna, nödvändigt för att invandrarungdomen skall få det konkreta stöd de behöver i olika situationer.

Utskottet har behandlat likartade yrkanden flera gånger tidigare och senast i betänkandet SoU 1986/87:22 s.28–29 där utskottet utförligt redogjorde för dittills gjorda satsningar och vartill hänvisas.

I budgetpropositionen, bil. 11 jordbruksdepartementet, ges en samlad redovisning för ungdomsfrågor som behandlas inom såväl jordbruksdepartementet som övriga departement. Däri anförs bl.a (s.88) att en angelägen fråga är att förstärka invandrarungdomarnas möjligheter till en god utbildning då ungdomar med utländsk härkomst i högre grad än andra väljer de kortare utbildningsvägarna. Vidare anförs under avsnittet ungdomars möjligheter till fritid och engagemang (s.97) att invandrarungdomar i många fall på ett naturligt och otvunget sätt har kommit in i det svenska föreningslivet, samt att stödja och underlätta samverkansarbetet i det lokala föreningslivet är en mycket viktig del av vår invandrarpolitik.

Regeringen har den 4 april 1988 givit socialstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen i uppdrag att gemensamt ta initiativ till insatser i syfte att förstärka och utveckla samarbetet mellan socialtjänsten och arbetsförmedlingen i landets kommuner. Avsikten med initiativet är bl.a. att stärka ungdomars anknytning till arbetsmarknaden. Denna satsning avser givetvis i hög grad invandrarungdom.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet inte att motion So214 (vpk) bör föranleda någon riksdagens åtgärd. Motionen avstyrks.

Medelsanvisningen

Utskottet tillstyrker den i budgetpropositionen föreslagna medelsanvisningen under anslaget H 4. Utvecklings-och försöksverksamhet.

Kvinnliga missbrukare

Frågan om kvinnors missbruk och de särskilda krav som måste ställas på vården av kvinnliga missbrukare behandlas i tre motioner.

I *motion So237 av Bengt Westerberg m.fl. (fp)* begärs ett tillkännagivande av vad i motionen anförts om kvinnor och missbruk *(yrkande 3)*. Motionärerna framhåller att alkoholkonsumtionen har ökat bland kvinnor och att alkohol är en av de viktigaste kända faktorerna bakom fosterskador. Trots detta är enligt motionärerna vaksamheten mot kvinnligt alkoholmissbruk betydligt lägre än mot manligt. Infomation om det kvinnliga alkoholmissbruket måste därför spridas, och missbrukargruppen måste ägnas särskild uppmärksamhet inom vården och forskningen.

I *motion So220 av Karin Israelsson (c)* begärs ett tillkännagivande av vad i motionen anförs om åtgärder för att komma till rätta med kvinnors alkoholmissbruk *(yrkande 2)*, och motionärerna framhåller att särskilda krav måste ställas i all planläggning av socialt behandlingsarbete som rör kvinnliga missbrukare.

I *motion So256 av Maj-Lis Lööw m.fl. (s)* understryks kvinnliga missbrukares behov av särskilda vårdinsatser som utgår från kvinnans speciella erfarenheter och behov. Kvinnliga missbrukare bör enligt motionärerna ges möjlighet till bättre vård, där de får möjlighet att bearbeta sin könsidentifikation. Tillgången på institutioner för enbart kvinnor måste också förbättras. Det anförda bör ges regeringen till känna.

Utskottet har behandlat de kvinnliga missbrukarnas speciella vårdproblem bl.a. i betänkandena SoU 1984/85:14, SoU 1985/86:17 och SoU 1986/87:22. Ett av de mest omtalade vårdprojekten för kvinnliga missbrukare, det s.k. Ewa-projektet vid Magnus Huss-kliniken, Karolinska sjukhuset, har därvid beskrivits. Syftet med projektet var att genom intensifierat uppspårande och erbjudande av en lättillgänglig vårdmöjlighet kunna behandla kvinnor som inte tidigare kunnat nås för medicinsk alkholistvård. Verksamheten är nu en del av klinikens reguljära verksamhet under namnet Ewa-mottagningen och kan sägas fungera som förebild för lättillgänglig alkoholistvård för kvinnor.

Då det gäller förebyggande verksamhet har stöd tidigare givits till flera

projekt som vänder sig till kvinnor. Projekten har beskrivits i socialstyrelsens skrift På kvinnors vis – Om drogförebyggande arbete (november 1984) och spänner över vitt skilda områden, såsom musik, teater, verktygscirklar och rena samtalsgrupper.

Socialstyrelsen har genom en kartläggning av befintliga vårdresurser för kvinnliga missbrukare kunnat konstatera dels att kvinnliga avdelningar nu organiseras vid flera institutioner, dels att öppenvårdsprojekt för tidig upptäckt bedrivs på flera håll. Resultatet av kartläggningen redovisas i skriften Vård för kvinnliga missbrukare (Socialstyrelsen redovisar 1987:4). I skriften redovisas 90 verksamheter som bedriver *särskild* verksamhet för kvinnor i någon form. Det understryks att redovisningen inte är fullständig, men att den ändå ger en ganska god bild av vilka behandlingsmöjligheter som finns för kvinnliga missbrukare och av hur en bra vård för kvinnliga missbrukare skall vara utformad. Sammanfattningsvis anges några punkter att lägga på minnet.

- Var sjätte missbrukare är i dag kvinna
- Missbruket är ofta dolt
- Kvinnor med alkoholproblem söker hjälp sent eller inte alls
- Kvinnor söker i stället läkare för andra åkommor som blodbrist, magproblem eller gynekologiska besvär
- Psykvården får ta emot kvinnliga missbrukare som söker för depressioner och sömnsvårigheter eller som kommer i samband med självmordsförsök
- Kvinnliga missbrukare känner mer skam och skuld än män
- Misshandel och sexuella övergrepp är vanliga erfarenheter hos många missbrukande kvinnor
- Graviditeten *kan* innebära en vändpunkt för den missbrukande kvinnan, *men ett massivt stöd behövs*
- Barn till missbrukande kvinnor bör erbjudas stöd och behandling
- Förutsättningar för en god öppenvård för kvinnor:
  långvarig behandlingskontakt
  möjlighet till anonymitet
  avskilda lokaler
- Moment som bör ingå i en bra vård för kvinnor:
  självförtroendeträning
  stärkt kvinnoidentitet
  bearbetning av särskilda kvinnoproblem
- Personalen måste ha bearbetat egna problem och attityder i samband med sexualitet och könsroller
- Handledning med inriktning på kvinnoproblem.

Problemen kring kvinnliga alkoholmissbrukare och kvinnliga missbrukare i behandling har berörts även i socialberedningens betänkande Missbrukarna, Socialtjänsten, Tvånget (s.144–146). Beredningen säger i dessa delar bl.a. följande.

Socialtjänsten kommer främst i kontakt med kvinnor med en tung missbruksproblematik och en svår social situation. Dessa kvinnor har, till skillnad från de socialt etablerade kvinnliga missbrukarna, ett mer avancerat missbruk med stort intag av starksprit, dvs. ett dryckesmönster som liknar mäns. Som

tidigare påpekats utgör kvinnor med tungt missbruk en snabbt växande grupp inom socialtjänsten. Av en rapport från Stockholms socialförvaltning framgår att de utgör mellan en fjärdedel och en tredjedel av det totala antalet missbrukare som har kontakt med socialtjänsten (Franér, Ågren, 1987).

Det finns enligt Lena Dahlgren mycket som tyder på att missbrukskarriären hos kvinnliga alkoholmissbrukare ofta får ett snabbare förlopp än hos manliga alkoholmissbrukare. - - - -

Under senare år har en stor del av uppmärksamheten i fråga om kvinnor och missbruk ägnats problemet med s.k. dold alkoholism hos kvinnor. Kvinnor i tidiga skeden av alkoholberoende är, som tidigare påpekats, svårare att nå och motivera för vård och behandling för missbruksproblem. Därtill kommer att de oftare har en mer komplex psykiatrisk problematik. Dessa omständigheter ställer särskilda krav på vårdorganisationen. Erfarenheterna från behandlingsenheter som vänder sig till socialt etablerade kvinnor med missbruksproblem, bl.a. den s.k. EWA-enheten på Karolinska sjukhuset i Stockholm och liknande enheter inom socialtjänsten, visar emellertid att kvinnorna är minst lika motiverade och uthålliga i behandlingssituationen när kontakten väl har etablerats (Dahlgren 1986 och Holmberg, Malmström 1986).

Däremot finns det mycket som tyder på att detta inte gäller de kvinnor som har ett mer avancerat missbruk och en i övrigt svår social situation. Tillgängliga data visar att prognosen är sämre för kvinnliga än för manliga tunga missbrukare.

Vad beträffar fosterskador på grund av alkoholmissbruk konstateras i utredningens om det ofödda barnet betänkande SOU 1987:11 Åtgärder vid missbruk m.m. under graviditet, att vid mitten av 1970-talet antalet barn som årligen föddes i Sverige med fullständigt eller partiellt fetalt alkoholsyndrom (FAS) uppskattades till mellan 100 och 400. En enkätundersökning som utredningen gjort tyder på att antalet barn med sådana alkoholskador sjunkit kraftigt sedan dess så att det numera rör sig om högst ett 50-tal barn per år.

Utredningens överväganden utmynnar bl.a. i att informationen till allmänheten om riskerna för det väntade barnet med alkohol och andra droger bör intensifieras. Informationen bör ges i de högre klasserna i grundskolan och i gymnasiet samt genom mödravårdscentralerna, föräldrautbildningen, preventivmedelsrådgivningarna och ungdomsmottagningarna. Utredningen förordar vidare en utökad forskning dels om huruvida även mindre mängder alkohol kan innebära fara för fostret, dels om behandling när det gäller kvinnliga alkoholister.

Då det gäller behandlingen av de svåraste missbrukarna kan även erinras om att 35 milj.kr. nyligen anslagits för stöd till utbyggnaden av vård enligt 18 § LVM (prop. 1987/88:79, SoU 10, rskr. 165). I propositionen framhålls (s. 19) att det krävs en utveckling av den långsiktiga vården för kvinnliga missbrukare liksom av LVM-vården. Riksförbundet för hjälp åt läkemedelsmissbrukare (RFHL) har tidigare fått stöd till ett prostitutionsprojekt i Stockholm, och förbundet har också startat ett s.k. motivationshem som i huvudsak skall inriktas på att nå de prostituerade kvinnliga missbrukarna.

Frågan om insatser för kvinnliga missbrukare har blivit en allt större och mer brännande fråga för missbrukarvården. Utskottet vill understryka behovet av en specialiserad vård för kvinnor med särskild hänsyn tagen till kvinnornas särskilda behandlingsbehov. Detta gäller såväl sluten som öppen

vård. I sammanhanget finns även anledning att framhålla socialtjänstens ansvar för att kvinnornas situation följs upp efter avslutad behandling.

Som redovisats ovan har socialstyrelsen kartlagt var särskild verksamhet bedrivs för kvinnor och även sammanfattat vissa punkter, som särskilt bör beaktas då vårdalternativ för kvinnliga missbrukare utformas. Medel till verksamhet bland speciellt utsatta grupper har anslagits. Informationen till gravida kvinnor om riskerna med missbruk under graviditet synes numera fungera i huvudsak tillfredsställande.

Utskottet konstaterar mot bakgrund av det anförda att arbetet för att hjälpa de kvinnliga missbrukarna i allt väsentligt bedrivs enligt de linjer som förordas i motionerna varför något riksdagsinitiativ i frågan får anses obehövligt. Utskottet avstyrker därför motionerna So237 (fp) yrkande 3, So220 (c) yrkande 2 och So256 (s).

Missbruk av teknisk sprit m.m.

I *motion So213 av Margareta Andrén och Olle Grahn (fp)* begärs regeringsinitiativ för att forskningen skall stimuleras till att få fram ofarliga tillsatser som gör teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat odrickbara *(yrkande 1)* samt att riksdagen hos regeringen begär förslag i syfte att stimulera ansvariga myndigheter och organisationer att driva återkommande informationskampanjer för att minska missbruk av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat *(yrkande 2)*.

I *motion So237 av Bengt Westerberg m.fl. (fp)* begärs ett tillkännagivande om åtgärder för att få den tekniska spriten oanvändbar som berusningsmedel *(yrkande 1)*.

I motionerna framhålls att försäljningen av teknisk sprit för berusningsändamål ökar. Vidare understryks att dessa preparat främst missbrukas av människor med svåra alkoholproblem och med ofta starkt nedsatt hälsa genom ett tidigare intensivt missbruk av "vanlig" alkohol.

För försäljning av alkoholhaltiga preparat gäller samma regler som för handel i allmänhet med det undantaget att preparaten inte får säljas om det finns särskild anledning att anta att varan skall användas i berusningssyfte (17 § lagen [1961:181] om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat).

En viss skärpning av bestämmelsen föreslogs i alkoholhandelsutredningens slutbetänkande. I budgetpropositionen (s.137) anförs att socialministern dock inte för närvarande är beredd att lägga fram någon proposition med anledning av utredningens förslag.

Alkoholhaltiga preparat skall i princip vara denaturerade, d.v.s. ämnen skall tillsättas för att förhindra missbruk. Varan ges därigenom en avskräckande smak och lukt. Denatureringen får dock inte göra varan direkt hälsovådlig om den ändå förtärs. Preparatet måste också gå att använda till det avsedda ändamålet.

Socialstyrelsen genomförde år 1983 en kommunenkät om missbruk av alkoholhaltiga preparat. Syftet med enkäten var bl.a. att få en översikt över situationen i hela landet och med detta som grund initiera åtgärder mot missbruket. Av enkätsvaren framkom att de flesta missbrukarna var män (90

1* *Riksdagen 1987/88. 12 saml. Nr 17*

Rättelse S. 34 vid 34 rad 2 står: förslagsanslag. Rättat till reservationsanslag.

%) över 25 år (95 %). En tredjedel av alla kommuner (101 st) hade sökt förebygga och/eller avhjälpa missbruket genom särskilda insatser.

Socialstyrelsen anordnade år 1984 ett s.k. rådslag rörande missbruk av alkoholhaltiga preparat med företrädare för socialvården, polisen, nykterhetsorganisationer m.fl.

Vid rådslaget konstaterades att det totala antalet missbrukare av alkoholhaltiga preparat kan uppskattas till 4 000 i landet och att de vanligaste preparaten är brännvätskor. Vidare konstaterades att det i allmänhet rör sig om personer med ett långt framskridet missbruk av såväl alkoholdrycker som tekniska alkoholprodukter. Motivet till att någon dricker dessa preparat i stället för varor från Systembolaget är främst det låga priset men också tillgängligheten. Socialstyrelsen har utgivit en rapport från rådslaget, PM 78/84.

Socialutskottet behandlade frågan om åtgärder mot missbruk av teknisk sprit senast hösten 1987 i yttrandet SoU 1987/88:1 y till skatteutskottet. Utskottet anförde därvid följande.

Socialutskottet ser allvarligt på missbruket av T-röd och liknande preparat. Problemet är visserligen komplicerat med hänsyn till att teknisk sprit har ett brett användningsområde och att fullgoda ersättningsmedel ännu inte finns. Utskottet anser det emellertid nödvändigt med ytterligare åtgärder, bl.a. i fråga om hanteringen på försäljningsställena, och när det gäller utvecklingen av ersättningsmedel som inte är baserade på sprit. Detta gäller oberoende av när ställningstagande kan ske till alkoholhandelsutredningens förslag. Det ankommer i första hand på socialstyrelsen att bevaka och driva på utvecklingen på området. Utskottet förutsätter att styrelsen kommer att ägna dessa frågor särskild uppmärksamhet. Motionerna avstyrks med hänvisning till det anförda.

Enligt vad utskottet inhämtat bedömde socialstyrelsen att missbruk av teknisk sprit våren 1985 förekom i ungefär samma omfattning som vid undersökningstillfället 1983. Från socialstyrelsen förbereds för närvarande informationsinsatser om missbruk av teknisk sprit riktade till tillverkare, importörer och återförsäljarnas organisationer. Dessutom har styrelsen genomfört ett omfattande utredningsarbete för att finna bättre denatureringsmedel.

Utskottet vill ånyo understryka att missbruket av teknisk sprit och liknande preparat är ett allvarligt problem. De missbrukare varom här är fråga är ofta de svårast skadade och mest vårdkrävande. Socialtjänsten har givetvis ett ansvar för att även dessa missbrukare ges vård och behandling. Individinriktade åtgärder från socialtjänstens sida är emellertid otillräckliga i dessa fall.

Enligt utskottets mening måste tillgängligheten av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat nu begränsas. Detta kan främst ske genom en skärpning av bestämmelserna för försäljning. Vidare bör olika ersättningsmedel med mindre risk för missbruk så långt möjligt ersätta nuvarande preparat, främst T-röd. De angivna åtgärderna kan innebära vissa olägenheter för övriga konsumenter. Detta måste dock accepteras. Regeringen bör enligt utskottets mening skyndsamt utarbeta åtgärdsförslag i enlighet med det anförda.

Vad utskottet sålunda anfört om åtgärder mot missbruk av teknisk sprit m.m. bör riksdagen med anledning av motionerna So213 (fp) och So237 (fp) yrkande 1 ge regeringen till känna.

Definition av narkotika

I *motion So229 av Margó Ingvardsson och Inga Lantz (vpk)* hemställs om en utredning om narkotikabegreppet. Motionärerna framhåller att den nuvarande uppräkningsdefinitionen gör det svårt att möta inflödet av nya syntetiska droger.Narkotikalagstiftningen kommer att släpa efter och blir inte tillämplig på nya rusmedel förrän dessa blivit uppförda på någon narkotikaförteckning. Den lucka i svensk narkotikalagstiftning som här påtalas är betydande, särskilt som för närvarande inget slut kan skönjas på raden av nya rusmedel, särskilt s.k. skräddarsydda eller analoga droger, anför motionärerna.

I 8 § narkotikastrafflagen (1968:64) definieras narkotika som läkemedel eller hälsofarliga varor med starkt vanebildande egenskaper eller varor som med lätthet kan omvandlas till varor med sådana egenskaper och som därför antingen är föremål för kontroll enligt en internationell konvention som Sverige har biträtt eller som av regeringen har förklarats skola anses som narkotika.

Sverige har biträtt två FN-konventioner beträffande narkotika, dels 1961 års allmänna narkotikakonvention (den s.k. Single Convention), med ändringsprotokoll år 1972, dels 1971 års konvention om psykotropa substanser. I listor som fogats till konventionerna och som fortlöpande revideras finns upptagna de ämnen som är föremål för internationell kontroll.

I förordningen (1963:366, ändrad och omtryckt 1985:244) om att vissa substanser skall anses som narkotika har regeringen angivit de ytterligare substanser som skall anses som narkotika enligt narkotikastrafflagen. Dessa indelas i centralstimulerande medel, hallucinogener, smärtstillande medel samt sömnmedel och lugnande medel.

I betänkandet SoU 1986/87:22 (s.12–14) behandlade utskottet en motion med likartat innehåll som den nu aktuella. Utskottet inhämtade därvid uppgifter om s.k. designer drugs, "skräddarsydda" droger, vid en hearing med företrädare för justitie-och socialdepartementen samt socialstyrelsen. Utskottet hänvisade vidare till en utförlig behandling av frågan i betänkandet SoU 1985/86:17 (s.27–29) då utskottet bl.a. redogjorde för den diskussion om narkotikadefinitionen som förts i brottförebyggande rådets (BRÅ) promemoria Narkotikabrott (PM 1982:2). I sistnämnda betänkande gjorde utskottet bedömningen att det fanns klara fördelar med en uppräkningsdefinition av den typ son för närvarande tillämpas då en sådan definition gör att det är möjligt för var och en att skaffa sig kunskap om ifall ett visst ämne är narkotika eller inte. Definitionen är dessutom enkel och juridiskt exakt och därigenom tillfredsställande ur rättssäkerhetssynpunkt. Utskottet ansåg att beredskapen för att möta en situation då det på den svenska marknaden uppträder nya narkotiska ämnen eller preparat är god. Utskottet anförde också att oavsett vilken narkotikadefinition som tillämpas måste enligt utskottets mening krav uppställas på en klar identifiering av ett ämne innan

någon kan ställas till ansvar för befattning därmed. Mot bakgrund av det anförda ansåg utskottet att det inte fanns skäl att utreda narkotikadefinitionen och avstyrkte aktuella motioner såväl våren 1986 som 1987.

Utskottet anser att utvecklingen av nya narkotiska ämnen måste följas med stor uppmärksamhet. Enligt utskottets uppfattning finns dock inte heller nu anledning till ett ändrat ställningstagande i frågan om narkotikadefinitionen. Utskottet avstyrker därför motion So229 (vpk).

Åtgärder mot spelberoende

I *motion So205 av Karin Israelsson (c)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att förebygga spelberoende. Motionären anför att spelberoende kan få samma konsekvenser som drogberoende med stora ekonomiska, sociala och psykiska problem. Motionären föreslår därför ett åtgärdspaket mot spelberoende som bör betalas med de medel som tillförs statsbudgeten genom spel och lotterier. I paketet bör – såvitt nu är i fråga – ingå förstärkt forskning och utbildning, stöd till uppbyggnaden av en länkrörelse samt projekt för vård och prevention.

Delegationen för social forskning har, enligt vad utskottet erfarit, tagit initiativ till en förberedande undersökning av omfattningen av sådant spelberoende som behandlas i motionen. Behandling av personer med spelberoende sker för närvarande vid ett behandlingshem för missbrukare.

Utskottet delar motionärens oro inför de problem som ett omfattande spelberoende kan medföra, såväl för den enskilde som för hans närstående. Utskottet konstaterar samtidigt att en undersökning för att klargöra omfattningen av problemet påbörjats. Enligt utskottets mening bör resultatet av studien avvaktas innan riksdagen har anledning att överväga något initiativ i frågan. Utskottet avstyrker därför motion So205 (c).

Internationell samverkan

Utskottet har ingen erinran mot propositionens förslag till medelsanvisning beträffande anslaget I 1. Bidrag till världshälsoorganisationen samt internationellt socialpolitiskt samarbete m.m. samt anslaget I 2. Vissa internationella kongresser i Sverige.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *resurser för information*

att riksdagen avslår motion 1987/88:So238,

2. beträffande *information om alkoholens skadeverkningar*

att riksdagen avslår motion 1987/88:So274 yrkande 1,

3. beträffande *en attitydförändring till alkohol*

att riksdagen avslår motion 1987/88:So279 yrkande 1,

4. beträffande *det alkohol-och narkotikapolitiska rådet*

att riksdagen avslår motion 1987/88:So254,

5. beträffande *en kampanj för minskad alkoholkonsumtion*

att riksdagen avslår motion 1987/88:So224,

6. beträffande *en kampanj mot langning*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So237 yrkande 2,

7. beträffande *informationsinsatser till kvinnor och i arbetslivet*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So266 delvis,

8. beträffande *alkoholfria sektorer*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So273,

9. beträffande *medelsanvisning till upplysning och information på drogområdet m.m.*
att riksdagen till *Upplysning och information på drogområdet m.m.* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 7 513 000 kr.,

10. beträffande *drogfria ungdomsmiljöer*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So253 yrkande 1, motion 1987/88:So220 yrkande 5 och motion 1987/88:So278 delvis,

11. beträffande *undersökning av ungdomars alkoholmissbruk*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So278 delvis,

12. beträffande *insatser för ungdom i riskzon*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So253 yrkande 2,

13. beträffande *lokal och regional samordning av åtgärder mot missbruk*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So233 och motion 1987/88:So279 yrkande 2,

14. beträffande *nykterhets-och narkotikanämnder*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So249 yrkande 1,

15. beträffande *stöd till Familjehemmens riksförbund*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So223 yrkande 1,

16. beträffande *stöd till Föreningen fruktdrycker*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So257,

17. beträffande *medelsanvisningen för Bidrag till organisationer*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1987/88:So223 yrkande 2 och motion 1987/88:So243 yrkande 2 till *Bidrag till organisationer* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 49 534 000 kr.,

18. beträffande *statsbidrag till hem för vård av unga*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So231,

19. beträffande *insatser för tidig upptäckt av alkoholproblem*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So266 delvis,

20. beträffande *medelsanvisningen för bidrag till missbrukarvård m.m.*
att riksdagen till *Bidrag till missbrukarvård m.m.* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 810 000 000 kr.,

21. beträffande *utveckling av vårdmetoder*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So237 yrkande 6,

22. beträffande *vårdinsatser för narkomaner*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So260 yrkande 2,

23. beträffande *nya vårdmetoder*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So274 yrkande 2,

24. beträffande *familjevård*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So249 yrkande 2,

25. beträffande *socialtjänstens medverkan i samhällsplaneringen*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So227 yrkande 1,

26. beträffande *utbildning av socialtjänstens personal m.m.*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So227 yrkande 2,

27. beträffande *ett socialt stödprojekt bland invandrarungdom*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So214,

28. beträffande *medelsanvisningen till utvecklings-och försöksverksamhet*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag till *Utvecklings-och försöksverksamhet* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 29 369 000 kr.,

29. beträffande *kvinnors missbruk*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So237 yrkande 3, motion 1987/88:So220 yrkande 2 och motion 1987/88:So256,

30. beträffande *missbruk av teknisk sprit m.m.*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So213 och motion 1987/88:So237 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

31. beträffande *definition av narkotika*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So229,

32. beträffande *spelberoende*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So205,

33. att riksdagen till *Bidrag till världshälsoorganisationen samt internationellt socialpolitiskt samarbete m.m.* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 27 498 000 kr.

34. att riksdagen till *Vissa internationella kongresser i Sverige* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 1 010 000 kr.

Stockholm den 14 april 1988

På socialutskottets vägnar

Daniel Tarschys

Närvarande: Daniel Tarschys (fp), Kjell Nilsson (s), Ulla Tillander (c), Anita Persson (s), Blenda Littmarck (m), Gunnar Ström (s), Per Arne Aglert (fp), Ann-Cathrine Haglund (m), Yvonne Sandberg-Fries (s), Rosa Östh (c), Ingrid Andersson (s), Claes Rensfeldt (s), Maud Björnemalm (s), Karin Falkmer (m) och Lars-Ove Hagberg (vpk).

1. Information om alkoholens skadeverkningar m.m. (mom. 2 och 3 i hemställan)

Blenda Littmarck, Ann-Cathrine Haglund och Karin Falkmer (alla m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 8 börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "bruket av alkohol" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser emellertid att det nu inte är tillräckligt att enbart fortsätta hittillsvarande upplysnings- och opinionsbildningsverksamhet. Attityden till alkohol måste förändras. Skolan, folkrörelserna, de religiösa samfunden och inte minst de vuxna har grundläggande viktiga uppgifter då det gäller att informera om skadeverkningarna av droger och missbruk. Alla dessa grupper måste engageras mera för informationen och för att i förebyggande syfte ge barn och ungdomar fastare normer för sina liv och därigenom en naturlig motståndskraft mot alkohol och narkotika. Vad utskottet anfört om insatser för opinionsbildningen mot alkohol och andra droger bör riksdagen med anledning av motionerna So274 (m) yrkande 1 och So279 (m) yrkande 1 ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 2 och 3 bort hemställa

2. beträffande *information om alkoholens skadeverkningar*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So274 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. beträffande *en attitydförändring till alkohol*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So279 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Det alkohol- och narkotikapolitiska rådet (mom. 4 i hemställan)

Ulla Tillander (c), Blenda Littmarck (m), Ann-Cathrine Haglund (m), Rosa Östh (c) och Karin Falkmer (m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s.9 börjar med "Upplysning och" och slutar med "So254 (c)" bort ha följande lydelse:

Alkoholfrågan brukar i skilda sammanhang betecknas som vårt största olösta sociala problem, och skadeverkningarna ger besked om att denna beteckning är korrekt. Upplysning och information har stor betydelse i ansträngningarna att minska alkoholkonsumtionen. Det är enligt utskottets mening angeläget att det finns ett organ som följer händelseutvecklingen på drogområdet och snabbt kan föreslå regeringen lämpliga och konkreta åtgärder när så erfordras. För att AN-rådet skall kunna ha denna roll krävs dock att regeringen låter göra en uppdelning mellan AN-rådets och socialdepartementets uppgifter. Rådet måste också tillföras tillräckliga resurser för sitt arbete.Vad utskottet sålunda anfört om AN-rådet bör riksdagen med anledning av motion So254 (c) ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 4 bort hemställa

4. beträffande *det alkohol- och narkotikapolitiska rådet*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So254 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. En kampanj för minskad alkoholkonsumtion m.m. (mom. 5 och 6 i hemställan)

Daniel Tarschys (fp), Ulla Tillander (c), Blenda Littmarck (m), Per Arne Aglert (fp), Ann-Cathrine Haglund (m), Rosa Östh (c) och Karin Falkmer (m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 11 börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utskottet anförde hösten 1986 och våren 1987 (SoU 1986/87:2 y s.30 och SoU 1986/87:22 s.9) att det gärna såg en ny kampanj bl.a. mot langning. Det är utskottets mening att det nu behövs en kampanj såväl för att rent allmänt dra uppmärksamheten till alkoholfrågorna som för att stärka opinionsbildningen mot langning. Vad utskottet sålunda anfört bör riksdagen med anledning av motionerna So224 (fp) och So237 (fp) yrkande 2 ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 5 och 6 bort hemställa

5. beträffande *en kampanj för minskad alkoholkonsumtion*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So224 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. beträffande *en kampanj mot langning*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So237 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Drogfria ungdomsmiljöer (mom. 10 i hemställan)

Ulla Tillander (c), Blenda Littmarck (m), Ann-Cathrine Haglund (m), Rosa Östh (c) och Karin Falkmer (m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 13 börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "i motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det nödvändigt att öka ansträngningarna att skapa drogfria ungdomsmiljöer. De åtgärder som hittills vidtagits i detta syfte är enligt utskottets mening otillräckliga. För att drogfria alternativ verkligen skall komma till stånd måste föreningslivet och föräldrarna stimuleras att engagera sig i högre grad än vad som nu sker. Det är vidare nödvändigt att åtgärder mot langning vidtas i anslutning till nöjestillställningar. Vad utskottet anfört om behovet av insatser för att skapa drogfria ungdomsmiljöer bör riksdagen med anledning av motionerna So253 (s) yrkande 1, So220 (c) yrkande 5 samt So278 (m) i motsvarande del ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 10 bort hemställa

10. beträffande *drogfria ungdomsmiljöer*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So253 yrkande 1, motion 1987/88:So220 yrkande 5 och motion 1987/88:So278 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Undersökning av ungdomars alkoholmissbruk (mom. 11 i hemställan)

Blenda Littmarck, Ann-Cathrine Haglund och Karin Falkmer (alla m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 13 börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "är i fråga" bort ha följande lydelse:

För att motverka det tilltagande alkoholmissbruket bland ungdomar är det enligt utskottets mening nödvändigt att en genomgripande undersökning görs om ungdomens alkoholvanor. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna med anledning av motion So278 (m) såvitt nu är i fråga.

dels att utskottet under mom. 11 bort hemställa

> 11. beträffande *undersökning av ungdomars alkoholmissbruk*
> att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So278 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Lokal och regional samordning av åtgärder mot missbruk (mom. 13 i hemställan)

Blenda Littmarck, Ann-Cathrine Haglund och Karin Falkmer (alla m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 15 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är de samordningsinsatser som redovisats i det föregående dock inte tillräckliga.

Vad som krävs för bekämpning av drogproblemet är en snabb och effektiv organisation som har överblick över hela strukturen och snabbt kan ingripa.

Utskottet förordar därför att man snarast tillskapar samordnande organ, lokalt, regional och centralt, för förebyggande och bekämpande av alkohol- och narkotikamissbruk. I varje kommun måste det bildas grupper, som kontinuerligt följer drogfrågan. Förutom polis och sociala myndigheter bör det finnas representanter för Hem och skola, elevföreningar och så många andra aktiva ungdoms- och idrottsföreningar som möjligt. På länsplanet bör motsvarande organisation samordna insatserna så att inga ärenden "faller mellan stolarna" på grund av traditionella myndighetsgränser. Utskottet förordar därför att en sådan grupp bildas i varje län.

Vad utskottet anfört bör riksdagen med anledning av motion So233 (m) och So279 (m) yrkande 2 ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 13 bort hemställa

> 13. beträffande *lokal och regional samordning av åtgärder mot missbruk*
> att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So233 och motion 1987/88:So279 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. Nykterhets- och narkotikanämnder (motiveringen till mom. 14 i hemställan)

Daniel Tarschys (fp), Blenda Littmarck (m), Per Arne Aglert (fp), Ann-Cathrine Haglund (m) och Karin Falkmer (m) anser att det avsnitt i

betänkandet som på s. 16 börjar med "En av socialtjänstens" och slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

En av socialtjänstlagens utgångspunkter är att helhetssynen skall vara vägledande för socialtjänstens arbete. Utskottet menar – som utvecklas närmare nedan – att specialistkompetens inom missbrukarvården dock måste garanteras vad gäller behandlingen. Det kan ifrågasättas om inte motsvarande kompetens skulle vara en fördel även inom nämndorganisationen. Utskottet är dock inte nu berett att förorda att ytterligare obligatoriska nämnder införs. Det kan emellertid övervägas om inte försöksverksamhet med t.ex. nykterhets- och narkotikanämnder bör få förekomma. Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda motion So249 (c) yrkande 1.

8. Stöd till Familjehemmens riksförbund (mom. 15 i hemställan)

Daniel Tarschys (fp), Ulla Tillander (c), Blenda Littmarck (m), Per Arne Aglert (fp), Ann-Cathrine Haglund (m), Rosa Östh (c) och Karin Falkmer (m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 18 börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "även yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att organisationer som Familjehemmens riksförbund genom sitt engagemang och stöd till medlemmarna bedriver en värdefull verksamhet. Det är angeläget att familjevården utvecklas genom utbildningsinsatser. Utskottet anser att föreningen Familjehemmens riksförbund nu skall beviljas statligt stöd för sin verksamhet från anslaget H 3. Bidrag till organisationer. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion So223 (fp) yrkande 1 ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 15 bort hemställa

> 15. beträffande *stöd till Familjehemmens riksförbund*
> att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So223 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Medelsanvisningen för Bidrag till organisationer (mom. 17 i hemställan)

under förutsättning av bifall till reservation 8

Daniel Tarschys (fp), Ulla Tillander (c), Per Arne Aglert (fp) och Rosa Östh (c) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 18 börjar med "Utskottet återkommer" och som slutar med "till organisationer" bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker därför förslaget i motion So223 (fp) yrkande 2 och föreslår att till anslaget H 3. Bidrag till organisationer anvisas ett reservationsanslag av 50 256 000 kr.

dels att utskottet under mom. 17 bort hemställa

17. beträffande *medelsanvisningen för Bidrag till organisationer* att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motion 1987/88:So223 yrkande 2 till Bidrag till organisationer för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 50 256 000 kr.,

10. Medelsanvisningen för Bidrag till organisationer (mom. 17 i hemställan)

under förutsättning av avslag på reservation 8

Blenda Littmarck, Ann-Cathrine Haglund och Karin Falkmer (alla m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 19 börjar med "Utskottet gör" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Den ideellt drivna verksamheten utgör en viktig del i den totala kampen mot missbruk. Här kan t.ex. erinras om de insatser som görs av LP-stiftelsen, där bl.a. familjevården rönt stor framgång. De alternativa vårdformer och det engagemang som där kommer till uttryck bör stimuleras och uppvärderas. En ökad och mera målmedveten sådan satsning skulle kunna ge ytterligare goda resultat. Här behövs en ännu mera öppen attityd när det gäller att tillvarata dessa alternativ, som också har visat sig ge en mera positiv rehabiliteringseffekt än många liknande verksamheter som drivs i offentlig regi. I kampen mot missbruket och i rehabiliteringsarbetet måste de alternativa vårdformerna ges större utrymme.

Utskottet tillstyrker därför förslaget i motion So243 (m) yrkande 2 och föreslår att anslaget H 3. Bidrag till organisationer räknas upp med ytterligare 15 milj. kr. att tillföras fördelningsposten Bidrag till organisationer som bedriver rehabiliteringsarbete.

dels att utskottet under mom. 17 bort hemställa

17. beträffande *medelsanvisningen för Bidrag till organisationer* att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motion 1987/88:So243 yrkande 2 till *Bidrag till organisationer* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 64 534 000 kr.,

11. Medelsanvisningen för Bidrag till organisationer (mom. 17 i hemställan)

under förutsättning av bifall till reservation 8

Blenda Littmarck, Ann-Cathrine Haglund och Karin Falkmer (alla m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 18 börjar med "Utskottet återkommer" och som slutar med "till organisationer" bort utgå,

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 19 börjar med "Utskottet gör" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Den ideellt drivna verksamheten utgör en viktig del i den totala kampen mot missbruk. Här kan t.ex. erinras om de insatser som görs av LP-stiftelsen, där bl.a. familjevården rönt stor framgång. De alternativa vårdformer och det engagemang som där kommer till uttryck bör stimuleras och uppvärde-

ras. En ökad och mera målmedveten sådan satsning skulle kunna ge ytterligare goda resultat. Här behövs en ännu mera öppen attityd när det gäller att tillvarata dessa alternativ, som också har visat sig ge en mera positiv rehabiliteringseffekt än många liknande verksamheter som drivs i offentlig regi. I kampen mot missbruket och i rehabiliteringsarbetet måste de alternativa vårdformerna ges större utrymme.

Utskottet tillstyrker därför förslaget i motion So243 (m) yrkande 2 och föreslår att anslaget H 3. Bidrag till organisationer räknas upp med ytterligare 15 milj. kr. att tillföras fördelningsposten Bidrag till organisationer som bedriver rehabiliteringsarbete.

Utskottet har ovan förordat att Familjehemmens riksförbund skall beviljas stöd för sin verksamhet från anslaget H 3. Bidrag till organisationer. Utskottet föreslår som en följd härav att anslaget räknas upp med ytterligare 722 000 kr.

dels att utskottet under mom. 17 bort hemställa

> 17. beträffande *medelsanvisningen för Bidrag till organisationer*
> att riksdagen med anledning av regeringens proposition och med bifall till motion 1987/88:So243 yrkande 2 och motion 1987/88:So233 yrkande 1 till *Bidrag till organisationer* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 65 256 000 kr.,

12. Insatser för tidig upptäckt av alkoholproblem (mom. 19 i hemställan)

Daniel Tarschys (fp), Ulla Tillander (c), Blenda Littmarck (m), Per Arne Aglert (fp), Ann-Cathrine Haglund (m), Rosa Östh (c) och Karin Falkmer (m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 22 börjar med "Regeringen har" och slutar med "nu är i fråga" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning bör en omstrukturering ske av bidraget till missbrukarvård så att resurser överförs till tidiga insatser. Detta bör aktualiseras i samband med att ett nytt avtal om missbrukarvården upprättas. Vad utskottet anfört om statsbidraget till missbrukarvården bör riksdagen med anledning av motion So266 (fp, c) såvitt nu är i fråga ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 19 bort hemställa

> 19. beträffande *insatser för tidig upptäckt av alkoholproblem*
> att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So266 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

13. Nya vårdmetoder (mom. 23 i hemställan)

Blenda Littmarck, Ann-Cathrine Haglund och Karin Falkmer (alla m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 24 börjar med "Synpunkterna i" och slutar med "(yrkande 2)" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning måste samhället för att lyckas med rehabiliteringen av missbrukare pröva nya vårdmetoder. Alternativa metoder där

patienten hjälps att inse att han måste ändra sitt beteende bör därför stödjas. Under behandlingstiden bör patienten hjälpas att öva in en ny livsstil. Eftervården måste därefter bygga på organiserat kamratstöd, familjevård och fortsatt uppföljning. Vad utskottet anfört om behovet av att satsa på nya och bättre vårdmetoder som t. ex. Hazeldenmetoden, bör riksdagen med anledning av motion So274 (m) yrkande 2 ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 23 bort hemställa

23. beträffande *nya vårdmetoder*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So274 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

14. Ett socialt stödprojekt bland invandrarungdom (mom. 27 i hemställan)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 25 börjar med "Utskottet har" och på s. 26 slutar med "Motionen avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att ett stödprojekt bör organiseras så att invandrare anställs för att arbeta inom sin egen nations- och språkgrupp. De invandrare som skall arbeta med verksamheten måste enligt utskottets mening ges en grundlig utbildning för att finna sig väl till rätta bland svenska institutioner och andra vårdområden, inom utbildningssystemet och inom arbetsmarknadsväsendet. Detta är nödvändigt för att invandrarungdomen skall få det konkreta stöd de behöver i olika situationer. Stödprojektet bör organiseras och administreras av kommunerna med full kostnadstäckning genom statsbidrag och statsbidraget finansieras genom särskild arbetsgivaravgift.

Detta bör ges regeringen till känna med anledning av motion So214 (vpk).

dels att utskottet under mom. 27 bort hemställa

27. beträffande *ett socialt stödprojekt bland invandrarungdom*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So214 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

15. Kvinnors missbruk (mom. 29 i hemställan)

Daniel Tarschys (fp), Ulla Tillander (c), Blenda Littmarck (m), Per Arne Aglert (fp), Ann-Cathrine Haglund (m), Rosa Östh (c) och Karin Falkmer (m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 29 börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "So256 (s)" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill framhålla behovet av insatser för kvinnliga alkoholmissbrukare och för kvinnor med andra missbruksproblem. Denna missbrukargrupp bör ägnas ökad uppmärksamhet inom vården och i forskningen. Detta gäller inte minst beträffande de gravida missbrukarna mot bakgrund av de risker som alkohol och andra droger innebär för foster. Behandlingsinsatserna måste vidare anpassas efter kvinnornas speciella behov. Vad utskottet nu

anfört bör riksdagen med anledning av motion So237 (fp) yrkande 3, motion So220 (c) yrkande 2 samt motion So256 (s) ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 29 bort hemställa

29. beträffande *kvinnors missbruk*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So237 yrkande 3, motion 1987/88:So220 yrkande 2 och motion 1987/88:So256 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

16. Definition av narkotika (mom. 31 i hemställan)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 32 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "So229 (vpk)" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning har den nuvarande definitionen av narkotika betydande narkotikapolitiska brister. Med tanke på de allvarliga riskerna för framställning av en rad beroendeframkallande och hälsofarliga medel bör narkotikabegreppet ses över.

Den linje som brottsförebyggande rådets arbetsgrupp pekat på bör bli föremål för fortsatta studier i avsikt att finna en teknisk lösning på problemen med narkotikadefinitionen.

Vid en utvidgning av narkotikabegreppet efter dessa riktlinjer torde dock i förarbeten och specialmotiveringar fordras en grundlig precisering av de kriterier som skall användas vid bedömningar i de enskilda fallen. Frågan fordrar anlitande av både juridisk, medicinsk och narkotikapolitisk sakkunskap.

Utskottet förordar därför att en utredning tillsätts med uppdrag att allsidigt granska det nuvarande narkotikabegreppet samt föreslå åtgärder som kan vara påkallade för att möta utvecklingen och tänkbara hot. Detta bör riksdagen med anledning av motion So229 (vpk) ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 31 bort hemställa

31. beträffande *definition av narkotika*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So229 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Sammanfattning ... 1
Propositionen ... 1
Motioner ... 2
Utskottet ... 5
Upplysning och information ... 5
Allmänt ... 5
Det alkohol- och narkotikapolitiska rådet ... 8
Kampanjer m.m. ... 10
Medelsanvisningen ... 11
Ungdomars missbruk ... 12
Samordning av insatser ... 15
Bidrag till organisationer ... 17
Bidrag till missbrukarvård ... 19
Utvecklings- och försöksverksamhet ... 22
Utveckling av vårdmetoder ... 23
Socialtjänstens medverkan i samhällsplanering m.m. ... 24
Ett socialt stödprojekt bland invandrarungdom ... 25
Medelsanvisningen ... 26
Kvinnliga missbrukare ... 26
Missbruk av teknisk sprit m.m. ... 29
Definition av narkotika ... 31
Åtgärder mot spelberoende ... 32
Internationell samverkan ... 32
Hemställan ... 32
Reservationer ... 35
1. Information om alkoholens skadeverkningar (mom. 2 och 3 i hemställan) av m ... 35
2. Det alkohol- och narkotikapolitiska rådet (mom. 4 i hemställan) av m och c ... 35
3. En kampanj för minskad alkoholkonsumtion m.m. (mom. 5 och 6 i hemställan) av m, fp och c ... 36
4. Drogfria ungdomsmiljöer (mom. 10 i hemställan) av m och c ... 36
5. Undersökning av ungdomars alkoholmissbruk (mom. 11 i hemställan) av m ... 37
6. Lokal och regional samordning av åtgärder mot missbruk (mom. 13 i hemställan) av m ... 37
7. Nykterhets- och narkotikanämnder (motiveringen till mom. 14 i hemställan) av m och fp ... 37
8. Stöd till Familjehemmens riksförbund (mom. 15 i hemställan) av m, fp och c ... 38
9. Medelsanvisningen för Bidrag till organisationer (mom. 17 i hemställan) av fp och c ... 38
10. Medelsanvisningen för Bidrag till organisationer (mom. 17 i hemställan) av m ... 39
11. Medelsanvisningen för Bidrag till organisationer (mom. 17 i hemställan) av m ... 39

12. Insatser för tidig upptäckt av alkoholproblem (mom. 19 i hemställan) av m, fp och c 40
13. Nya vårdmetoder (mom. 23 i hemställan) av m 40
14. Ett socialt stödprojekt bland invandrarungdom (mom. 27 i hemställan) av vpk 41
15. Kvinnors missbruk (mom. 29 i hemställan) av m, fp och c 41
16. Definition av narkotika (mom. 31 i hemställan) av vpk 42

gotab Stockholm 1988 15125